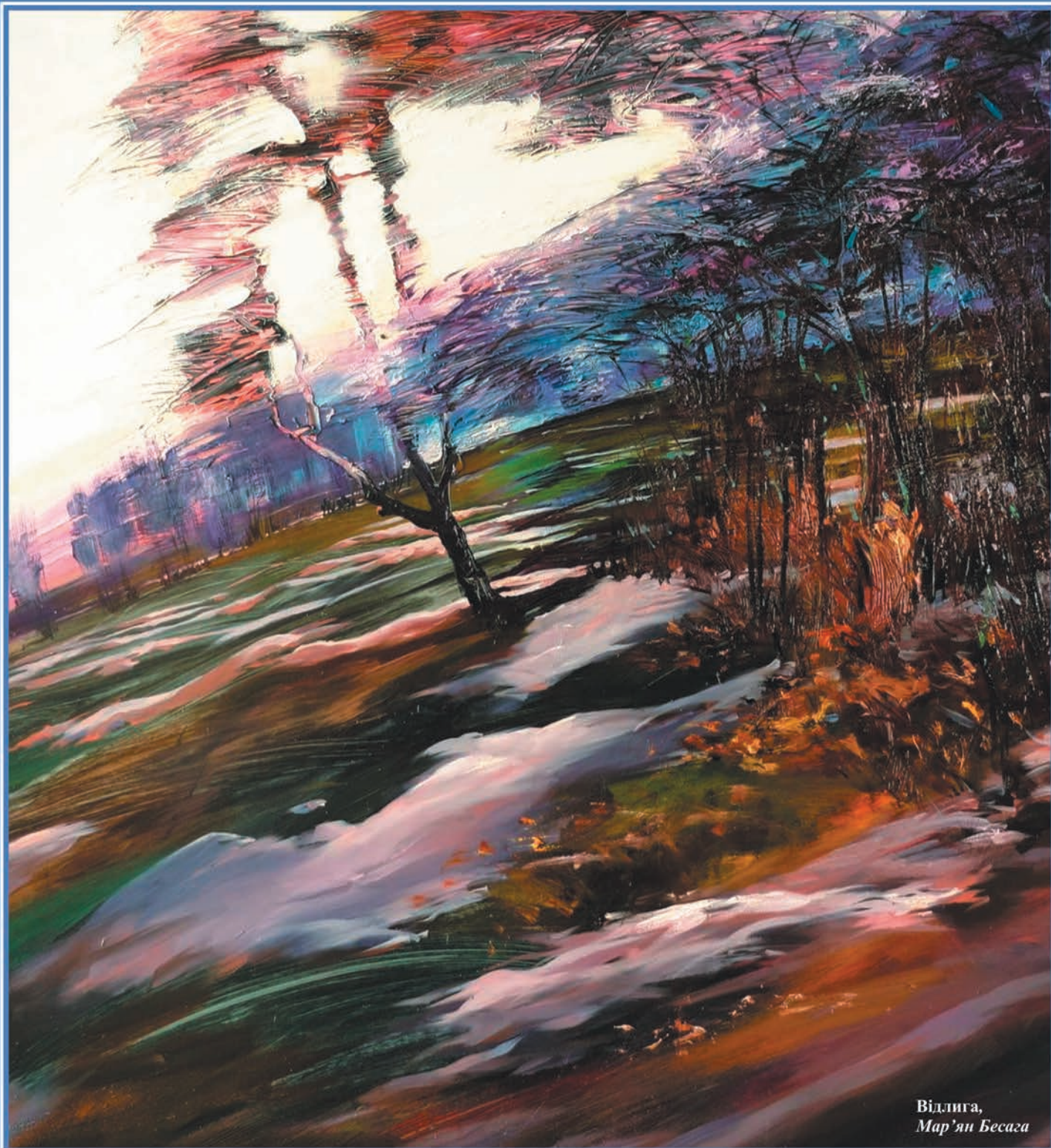

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXIX рік видання. № 308, лютий, 2020

Відліга,
Мар'ян Бесага

І чужому навчайтесь,
Що свого не цурайтесь...
М. Шибанко

Наше слово

NAŞ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошанка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redactia:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
Bucureşti România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ Міжнародний день рідної мови
- ❖ *Т. Г. Шевченко*: Чи не покинуть нам, небого – остання лебедина пісня чи злет жар-птиці...
- ❖ Істориико-легендарно-літературне воскресення подій періоду господаря Молдови *Штефана Великого*
- ❖ До 80-річчя з дня народження *Корнелія Регуша*
Художній світ оповідання *Корнелія Регуша* «Ложечка»
- ❖ Корисний *Vademecum*
- ❖ Із книжкового потоку – 2019
- ❖ Інформаційний потенціал літературно-художніх антропонімів у творах *Михайла Михайлюка*
- ❖ Українська романістика Румунії:
Трилогія *Корнелія Ірода* «Свято»
- ❖ *Ольга Кобилянська* народилася у «раю Молдови»
- ❖ *Україніка Бухарестського університету* – одна із складових румунської філології (LIV)
- ❖ «Написання книжки – це таємна енергія залучення до постійного збереження всевишньої мудрості...» (Інтерв'ю)
- ❖ Із сучасної румунської поезії:
- *Лео Бутнару*
- *Адріан Пеунеску*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога* (Уривок з роману)
- ❖ *Полянські бувальщини*
- ❖ *Дитячі сторінки*

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ РІДНОЇ МОВИ

Нації вмирають не від інфаркту.
Спочатку їм відбирає мову.

Ліна Костенко

Міжнародний день рідної мови – свято незвичайне, ще молоде, але дуже важливе. Оскільки із 6 000 мов світу сьогодні близько половині загрожує зникнення, на XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, що проходила 26 жовтня – 17 листопада 1999 року в Парижі, з метою підтримки мови як ознаки культурної приналежності особи, 21 лютого було проголошено Міжнародним днем рідної мови. Це свято відзначається щорічно, починаючи з 2000 року, і спрямоване в першу чергу на захист мов, які зникають, а також на підвищення обізнаності про мовні і культурні традиції народів. Окрім того організація вважає, що вивчення іноземних мов та багатомовність є ключами до взаєморозуміння та взаємоповаги.

Дата святкування Міжнародного дня рідної мови вибрана не випадково і, на жаль, пов'язана із трагічними подіями, які відбулися 21 лютого 1952 року у Бангладеші, коли студенти вийшли на міську площу на захист своєї рідної мови бенгальського діалекту – мови урду, яку вони вимагали визнати однією із державних мов країни. Тоді мирна акція закінчилася безпорядками, пакистанська поліція для придушення повстання застосувала зброю, від куль поліцейських загинули студенти. Після загибелі протестувальників, а також ряду визвольних заворушень, бенгальська був оголошений офіційною мовою в країні. Боротьба за право спілкуватися звичною з дитинства мовою увінчалася успіхом. Також цей день у Бангладеші став днем полеглих за рідну мову. І лише через майже півстоліття на мовному питанні зосередилась міжнародна спільнота.

Монумент Шахид Мінар, встановлений у Даці (Бангладеш) на шану пам'яті загиблих під час демонстрацій руху за бенгальську мову 1952 року.

Соціальні функції мови надзвичайно широкі. Дехто вважає мову лише засобом порозуміння між людьми. Насправді ж цим не вичерпується її значення. У мові закодовує нація всю свою історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, духовну самотність.

Мова кожного народу самотня. Вона має власні вислови, які відображають менталітет і звичаї цього народу. Вона формує свідомість людини, насичує її не лише знаннями, а й культурою. Кожен народ – це своя неповторна культура, історія, традиції, спосіб життя. І, звичайно ж, мова. І зберегти її – важливе завдання кожного.

Як уже було згадано, половина існуючих сьогодні мов знаходиться під загрозою зникнення. А в теперішні часи стрімкого розвитку цифрових технологій, шанси на виживання відмираючих мов зменшилися ще більше. Бо мова, яка не служить засобом спілкування в Інтернеті – не існує для всього світу. Саме тому одним із головних завдань святкування Міжнародного дня рідної мови є привернення уваги світової спільноти до проблеми маловживаних і зникаючих мов. Ось як про це сказав генеральний директор ЮНЕСКО Коїтіро Мацуура: «Відзначаючи Міжнародний день рідної мови... ми віддаємо данину поваги незліченній кількості існуючих у світі мов, культур, які вони відображають, тому творчому заряду, який надають людям їх розвиток і форми вираження. У Міжнародний день рідної мови всі мови визнаються рівними, оскільки кожна з них унікальним чином відповідає призначенню людини і кожна є живою спадщиною, яку нам слід оберігати».

Згадаймо слова В. Сосюри: «Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема». Рівень розвитку рідної мови є джерелом духовного розвитку народу. А на думку Є. М. Верещагіна і В. Г. Костомарова, «національна мова входить у поняття національної культури, бо природні умови, географічне положення, рівень і спеціалізація народного господарства, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва – всі великі й малі особливості життя народу знаходять відбиття у мові цього народу». Саме завдяки мові продовжують жити традиції народів, пробуджується інтерес до пізнання світу. Саме мова об'єднує людей незалежно від місця і часу їх проживання. Тому знати, берегти і примножувати рідну мову – це обов'язок кожної людини. Народ, який не усвідомлює значення рідної мови, її ролі в розвитку особистості, не плаче її, не може розраховувати на гідне місце в суцвітті народів.

Редакція «НГ»

Євсебій ФРАСИНЮК

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: ЧИ НЕ ПОКИНУТЬ НАМ, НЕБОГО – ОСТАННЯ ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ ЧИ ЗЛЕТ ЖАР-ПТИЦІ...(І)

Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько небога,
Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться риштувать
Вози в далеку дорогу,
На той світ, друже мій, до Бога
Почимчикуєм спочивать.
Втомилися і підтоптались,
І розуму таки набрались,
Та й буде з нас! Ходімо спать,
Ходімо в хату спочивать...
Весела хата, щоб ти знала!..

Ой не йдімо, не ходімо,
Рано, дуже рано –
Походимо, посидимо –
На сей світ поглянем...
Поглянемо, моя доле...
Бач, який широкий,
Та високий, та веселий,
Ясний та глибокий...
Походимо ж, моя зоре...
Зійдемо на гору,
Спочинемо, а тим часом
Твої сестри-зорі

Безвічнії попід небом
Попливуть, засяють.
Підождемо ж, моя сестро,
Дружино святая!
Та нескверними устами
Помолимось Богу,
Та й рушимо тихесенько
В далеку дорогу –
Над Летою бездонною
Та каламутною.
Благослови мене, друже,
Славою святою.

(14.02.1861, С-Петербург)

Читаючи, перечитуючи і заглиблюючись у світ поезії Шевченка, проходиш випробувальне відчуття, що і йому, як світу, немає кінця. Нарешті – 14 лютого 1861, «Чи не покинуть нам, небого» – останній вірш, останні 36 рядків?.. – Ні, не останні, прошептало творче Я поета, – це перевізний чумацький віз/вірш, що перевезе «думи мої...» у світ вічного повернення Правди! І так наступного дня, 15 лютого, Праведний навантажив свою творчу мажу ще тридцятьма шістьма рядками (А поки те, та се, та оне...).

Через десять днів, на превеликий жаль, неминуче відбулося – Великий Син України «почимчикував» небесним чумацьким шляхом...

Фахівці допускають версію, що текст, датований 14 лютим, був би останнім твором, Шевченко, відчуваючи холодне наближення кончини, змирився б з долею надіючись на кращий потойбічний світ. Але, напевно, це не підходило його бойовому духу, його бездонному переконанню, що слово Правди, поставлене ним на сторожі свого народу, буде пом'януте в «сем'ї вольній, новій», не захотів залишити недругам своїм і України огидне задоволення його «кінця», і на крилах ще 36 рядків піднісся духом Кобзаря до вічного виміру пізнання. Такий онтологічний перехід відкриває перспективу постійного повернення шевченківського

слова Правди з Верховного (інформаційного) поля Мудрості до душі і духу кожного українця і не тільки. А те, що цю духовну течію ніхто не може зупинити, викликає у душі поета-мислителя найоптимістичніший настрій та внутрішній незупинний сміх. Настрій, як це б не звучало трагічно, виник із найглибшого, хоч болісного задоволення, що, нарешті, не зможуть його заслати, не зможе охранка «висіти на хвості», не зможуть зупинити його «поставить хаточку, садок вишневий насадить», нічого не зможуть... А драматично-саркастичний сміх спонукав до часткового застосування бурлеску у темі іманентності тілесної кончини людини. Видання «Кобзаря» у 1860 році, переклад його російськими поетами, початок повного видання у журналі «Основа» (1861) може бути додатковим аргументом – його творчість пішла беззупинним незворотнім шляхом!..

*

Усвідомивши виповнення свого високого покликання, Шевченко сприймає свою тілесну кончину у дусі пра-предків русичів, блискучо вловленому його попередником Г. С. Сковородою, у першій пісні «Саду Божественних пісень»: «А смерть є свята, кінець нашого зла,/ Зведе злу у спокій війну./ О, смерть ся свята!» Збагнувши, що його творча спад-

щина, «чемні вірші», стала «воїном святої борні» і поборе «злу війну» огидного самодержця та плазуючих його прислуг, він, наперекір оцим поневолювачам, впевнений у остаточній перемозі, дозволяє собі покинути поле бою і запропонувати своїй «сусідоньці, зорі, сестрі, другу»-Музі поїхати, як то колись на рідні землі, чумацьким возом на добре заслужений відпочинок: «Чи не покинуть нам, небого,/ Моя сусідонько убога,/ Вірші нікчемні віршувать/ Та заходиться риштувать/ Вози в далеку дорогу,/ На той світ, друже мій, до Бога/ Почимчикуєм спочивать». Самоіронія сугерує у підтексті безмежну радість поета-мислителя у своїй перемозі, про котру тільки ворог ще не дізнався, бо його слово Правди закріпилось міцним корінням у ниві українського ду-

Тарас Шевченко. Куток Смоленського кладовища.
1840 р., С.-Петербург. Папір, олівець, сепія

ховного простору. Напевно і тому висловлює в прямому значенні близький перехід у простір верховної Правди – «до Бога».

Причина запропонованого спочинку звичайна, але й глибоко повчальна: «Втомилися і підтоптались,/ І розуму таки набрались,/ Та й буде з нас!» Не залежно від витрачених зусиль, втоми, пожертвувань, головна ціль життя-буття людини є «набратись розуму»! Виконавши своє покликання-призначення, поет вважає цей перехід не кончиною, а солодким заслуженим нічним спочинком: «Ходімо спать,/ Ходімо в хату спочивать.../ Весела хата, щоб ти знала!..»

Слідують дві третини цього тексту написані у формі народного віршування. З нашого погляду, це алегорія-замовляння, яка дозволяє поету виконати своє останнє бажання – подарувати собі так палко бажану медову весільну подорож у супроводі коханої, вірної

подруги, «святої дружини» цілого життя: «Ой не йдімо, не ходімо,/ Рано, друже, рано –/ Походимо, посидимо –/ На сей світ поглянем.../ Поглянемо, моя доле.../ Бач, який широкий,/ Та високий, та веселий,/ Ясний та глибокий.../ Походимо ж, моя зоре.../ Зійдемо на гору,/ Спочинемо». Атрибути «сього світу» – це світло, в якому Шевченко постійно бачив рідну Україну. Ця подорож по рідній землі йде зворотним життєвим шляхом і не випадково закінчується сходженням «на гору», на котру в дитинстві ходив, щоб бачити «залізні стовпи, що підпирають небо».

Символічно – це курган/могила, з котрої шляхом таємного замовляння-молитви, щаслива пара піднімається/переходить у світлий, чистий зоряний простір: «а тим часом/ Твої сестри-зорі/ Безвічнії попід небом/ Попливуть, засяють./ Підождемо ж, моя сестро,/ Дружино святая!/ Та нескверними устами/ Помолимось Богу,/ Та й рушимо тихесенько/ В далеку дорогу». Поєднавши і виконавши обрядодіяння предків, поет виконує власний заповіт, рушає світлим шляхом і піднімається «Над Летою бездонною/ Та каламутною», тобто вище забуття, до простору, з якого випливає Всевишня Правда. Останнє звернення до покровительки-Музи, єдиної вірнослужительки його Божого призначення, – «Благослови мене, друже,/ Славою святою» – здавалося б останнім особистим бажанням поета, якщо не були б відомі нам його ототожнення з долею України, а головню прадавнє значення, безсумнівно

відоме йому, поняття «Слава». На початках дохристиянських вірувань – це Велика Богиня-Праматір, берегиня рідної землі, звідки походить, мабуть, і етнонім *слов'яни*, пізніше Богиня Перемоги. Якщо додати, що слово стало з давніх-давен і по сьогодні коренем багатьох українських імен (Борислав, Ізяслав, Ярослав, Мирослав, Святослав і т.п.), у середньовіччі було вживане у величальних вітальних вигуках «Слава князю...», а сьогодні відоме вітання «Слава Україні! – Героям слава!», то, напевно, бажання бути благословеним «Славою святою» спрямовується у майбутність України. Якщо слово Правди Шевченка, поставлене ним на сторожі свого народу, прославиться святим ореолом Слави, то і він, рід/нарід, напевно здобуде вічну Славу невмиручості.

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

ІСТОРИКО-ЛЕГЕНДАРНО-ЛІТЕРАТУРНЕ ВОСКРЕШЕННЯ ПОДІЙ ПЕРІОДУ ГОСПОДАРЯ ШТЕФАНА ВЕЛИКОГО

(Продовження з № 307)

Останнє, правдоподібно, небезпідставно наведене у збірці Осипа Маковей «Пустельник з Пунти...» у цьому порядку оповідання «Як брат сестру продав туркам» цікаве, в основному, з двох точок зору: 1/ як апофеозне зображення величної постаті Штефана Великого, мудрого воєнного стратега у переможній битві 1475 року із турецьким пашою Сулейманом, і 2/ як уміле введення в оповідний дискурс посталої на основі історичних колізій XIV-XV ст. балади, яка прозово «розплавлена» Маковеем у такий спосіб, що читач сприймає її посталою як трагічний наслідок війни з 1475 р. для пісенних протагоністів, зокрема Олени, яка закінчує своє дівоче життя самогубством (встромлюючи собі ніж у серце), бо не воліє жити з турком, якому її рідний брат Роман продав на ярмарку в Сучаві, точніше, виміняв на пару дорогих рідкісних у Молдові коней, яких, за порадою того ж його знайомого турка-продавця, мав намір подарувати воєводі, щоб задобрити його, оскільки з певних причин попав у неласку Штефана Великого.

Для окреслення художньої оригінальності даного оповідання слід насамперед представити природу народної пісні-джерела твору Осипа Маковей.

За «Каталогом українських народних балад» О. І. Дея, – це українська балада «Роман і Олена». III – А-15: «Брат продає сестру туркові (татарині), вона кінчає самогубством». На основі варіантів пісні, друкованих починаючи з 30-х років XIX ст., Іван Франко подав «пробу звідного тексту» (тобто можливу її повну форму) і детально розглянув¹. У народній поезії болгар та сербів вона має багато паралелей. До українців, вважає Франко, її «занесли сербо-болгарські співаки та музиканти» ще у XIV ст. Первинна її форма «заховалася переважно на Покутті», де була «перетворена на підставі нашого життя»: тільки в українській пісні імена дієвих актантів – Роман та Олена; представлення статусу Романа – двояке. За Франком, він – «очевидно якийсь маючий, свободний чоловік», який «живе (...) десь недалеко Черемоша», звідки «їде на ярмарок до Сочави», яка «в XIV – XVI в. була столицею волоських господарів», «урядовим язиком (...) був язик церковно-слав'янський, а розмовним у значній частині руський» (тобто, український – *І.Р.*). «Сочава була також важною станцією торговельних купецьких караванів, що йшли сюди з Польщі до Царгорода і назад [привілейоване пересування сучавським

торговельним шляхом львівських купців було надане 1387 р. королівною Польщі Ядвігою, далі грамотою від 8 жовтня 1408 р. господаря Молдови Александру Доброго, підтверджене потім Штефаном Великим]. Сучава «була також славна своїми ярмарками, де орієнтальні товари вимінювалися на західні, або при нагоді також, як у нашій пісні, за живий товар – жінок і дівчат». Турок, відзначає Франко, «купує за гроші» сестру Романа – факт відмінний від народної пісні-джерела твору Маковей, де турок *вимінює* Романову сестру Олену за коні.

Спільним у трактовці Франка і в народній пісні та у творі Маковей є місце продажі/виміни Олени – сучавський ярмарок, який став фольклорним топом: у деяких українських колядках у Сучаві на ярмарку відбувається спроба продажу коня молодцем, який «коника водить» і «з ним говорить», що продасть його, а той умовляє молодця пощадити його, нагадуючи йому, як він врятував його «з трьох побоїв».

Про ймовірні факти продавання на ярмарках Румунії «живого товару», зокрема *дружини*, як у грецьких піснях, звідки, здається, розповсюдився аж до румунів цей підтип пісні, пише румунський вчений Таке Папахаджі².

З метою приурочення прозового «розплавлення» балади до возвеличення постаті Штефана Великого Маковей вимислює [або створює на основі хтось-яких джерел!] суголосну *фабулу* оповідання, в яку вводить прозовий переказ балади, який передає історичні обставини війни 1475 р.³ та її наслідки: за часів Штефана Великого під Сучавою, де пізніше постали Іцкани, жив багатий боярин, відомий тільки хресним ім'ям Ян, який був конюшним воєводи, доглядав табуни його коней, поповнював їх число від купців з Угорщини і Туреччини. Його син, Роман, був підконюшним, якого Ян подумав одружити з дочкою «великого спатаря» (<рум. *spătar*) Сакиша (?), а дочку Олену «мав гадку віддати за постельника» (<рум. *postelnic*) Красниша [рум. – *vornicul Crașnăș* – керівник одного з корпусів молдовського війська у битві Штефана Великого 1467 р. біля сучавського міста Бая/Баїа, відомий читачеві з оповідання «Пустельник з Путни»].

«Але, – пише Маковей, – заким дійшлося до весілля, склалося щось таке, чого ніхто в Сучаві добре не розумів»: «зимою по Йордані» (в рум. джерелах – 10 січня) 1475 р. Штефан Великий з 40-ма тисячами

воїнів переміг 120-тисячне військо «турецького баші Сулеймана (рум. *Suleiman Paşa*) над річкою Раковою (рум. *Racova*) коло Васлуя» (рум. «în preajma târgului Vaslui»). Штефан Великий «знав, що Сулейман не подарує йому сего і знову піде на нього війною». Тому «розіслав послів до всіх християнських князів», «до папи римського, аби прийшли йому на поміч, бо казав, як турки займуть Молдову, то буде біда і Угорщині, і Польщі, і Русі» (...). Але «прийшлося йому таки не рахувати на нічию поміч, тільки на свою власну». І Штефан Великий «страшно побив турків (...)». Розумної то треба було голови і великої здатності до війни, щоби таку велику турецьку силу змогли, а Степан се потрафив». Велику перемогу Штефана Великого належно відзначали «Анонімний літопис Молдови» («*Letopisețul anonim al Moldovei*»), написаний слов'янською мовою, польський літописець Ян Длугош (*Jan Długosz*), турецький літописець Са'с ед-Дрі, а папа римський назвав його «принцом християнства».

Васлуйська битва. *Світлина із cunoastelumea.ro*

В оповіданні слідує перехідна ланка від історичних колізій до авторського задуму: після війни Яна конюшного підозрівають у змові з турками, забирають разом з Романом до воєводського замка, де Яну відтинають голову, а Романа «провчують трохи, аби не робив, як тато». Роман і Оленка вже ні не могли думати про мріяні весілля, бо «втратили у всіх ласку. Це добре було, що воєвода не забрав їх маєтку».

Цей момент посталої на основі балади оповідання можна вважати його зав'язкою, після якої слідує вимислена автором почергова сюжетна ланка – роздумування Романа, «як би то знову найти ласку у воєводи». На його щастя, на торзі в Сучаві він зустрічає знайомого ще батькові турка, який продає коней, «яких воєвода ще не мав». Турок пропонує Романові віддати свою сестру взамін за пару коней

«дуже бистрих і зручних, арабських». У цій ланці «розчинено економну народнописенну зав'язку: «*Ой поїхав Романонько/ До Сочави на ярмарок,/ За ним турчин коня водить,/ Його турчин барзо просит:/.../ «Ой Романо, Романочку,/ Продай сестру Оленочку/ За коники воронії».*

Роман погоджується, але прибуває додому задуманим. Далі баладний дискурс народного твору передано прозовою поезією, сповненою «перепланими» поетичних виразів діалогу Олени з Романом чи майже дослівного пісенного перейняття, чим належно передано натяк виходу заміж почерговим символічним наказуванням Оленці *гарно вмитися, красно заплести русу косу, замести помости, застелити кедрові столи* [= весільні символи виходу заміж]. На її запитання, чому їй так поступати, адже ж слідуючий день «не Різдво, і не Великдень», Роман, як і в пісні, співголосно із символічним наказуванням, повідомляє, що до сестри приїдуть весільні гості-бояри, і як і в пісні, не щадячи Оленки,

безжалісно розкриває свої попередні метафоричні наказування: «Слухай, сестро, скажу тобі щирю правду: се не твої бояри, тільки турки, бо я тебе продав». Олена, не воліючи жити з турком, як і в пісні, кінчає життя самогубством.

Розв'язка оповідання – тотожна з пісенною розв'язкою: розлючені турки в Оленчине тіло «*так стріляли, так рубали,/ Що аж калинові луги/ З великої дуже туги/ Аж ся розлягати».*

В дискурсі Маковеевого оповідання наявні неіснуючі в баладі завершуючі сюжетні ланки, якими автор прагне викликати в читача враження, що пісенна подія – це, ніби, ре-

альна сучавська: побачивши на подвір'ї турків, які прибули по Оленку, Роман тікає верхи на одному з неподарованих воєводі коней, другий за ним біжить. Слуги хоронять Оленку «в садку (...) межи калинов»; Роман вертається «... аж десь через кілька неділь», починає «знову господарити».

На «другий рік [1476 – *І.Р.*] у жнива» у Молдову прибуває «сам турецький султан Магомет Другий» (рум. *Mehmed al II-lea, el-Fatih Cuceritorul*) з 200-тисячним військом. Штефанові Великому з 40-тисячним військом не допомогла ні Польща, ні Угорщина у нерівній битві 26 липня 1476 р. у Білій Долині (рум. *Bătălia de la Valea Albă, Războieni*– https://ro.wikipedia.org/wiki/Ștefan_cel_Mare).

(Продовження на 14 с.)

До 80-річчя з дня народження письменника

Корнелій РЕГУШ

Народився письменник 12 лютого 1940 року в селі Іпотешти, що на Сучавщині. Середню освіту отримав у рідному селі, згодом навчався на українському відділенні філологічного факультету Бухарестського університету.

Працював науковим дослідником у Бухарестському інституті мовознавства, викладачем у Сучавському університеті ім. Штефана Великого.

Дебютував Корнелій Регуш ще у роки студентства на сторінках «Нового віку», його твори друкувались у збірнику «Серпень» (1964) та в альманасі «Обрій», згодом у літературному журналі «Наш голос». Також на сторінках «Обрії» і «Нашого голосу» з'являлись його статті на тему діалектології українських говірок Сучавщини.

Перша збірка прози Корнелія Регуша під назвою «Місяць у ліхтарі» появилась 1980 року у видавництві «Критеріон». За нею послідували «Білий цвіт гречки» (1983) та «Кінцева станція» (1988). У 1997 році під егідою Союзу українців Румунії вийшла збірка вибраних творів «Ідеальний хрест», а в 2002 році появилась румуномовна добірка його оповідань «Chiriu de general» («Генеральський кашкет») в перекладі Аспазії Регуш. На превеликий жаль, це була остання прижиттєва книжка творів Корнелія Регуша, бо 25 жовтня того ж 2002 року він покинув цей світ.

Уже помертньо вийшли ще дві книжки Корнелія Регуша: збірка вибраних оповідань «Місяць в ліхтарі» (2014) та «Українці Румунії» (2017).

Редакція «НГ»

Олександра ІГНАТОВИЧ, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Художній світ оповідання Корнелія Регуша «Ложечка»

Корнелій Регуш (1940-2002) – відомий український прозаїк, науковець, автор книг «Місяць у ліхтарі», «Білий цвіт гречки», «Кінцева станція», «Ідеальний хрест». Як слушно зауважив літературознавець Микола Корсюк, секрет ідіостилі письменника «у можливому двоярусному прочитанні: на рівні захоплюючого сюжету, фабули, тобто тексту, коли він сам по собі достатній, і на глибшому підтекстовому, коли текст уже недостатній собі й коли перед нами дійсно розкриваються ніжні сув'язі психологічно-концептуальних вимірів Регушевого письма»¹. У двотомнику «Просвіт» (антології української короткої прози з Румунії) серед доробку Корнелія Регуша

представлене оповідання «Ложечка», яке чи не найяскравіше ілюструє оте «дворянське письмо» літератора.

Оповідання відкриває міжособистісні взаємини сільської громади, які розгортаються на тлі буденної ситуації: матері Лукіяна терміново потрібна ложечка і жінка відправляє сина позичити її у сусідів.

Твір складається з трьох частин. Перша – це своєрідний пролог, в якому знайомимося зі школярем Лукіяном (його плануванням дозволити на післяобідню пору, необхідності поєднати свої розваги з обов'язками по господарству, а головне, бажанням пирогів, «тих, в капустяному листку, печених на

¹ Корсюк М. Корнелій Регуш // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 кн. Кн. 1 /

Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 378.

До 80-річчя з дня народження письменника

плиті»², бо ж після уроків «ріже голод»³). Друга – власне хід твору, де в експозиції дізнаємося про хворобу молодшої сестрички Лукіяна, проте, щоматизапросила лікаря до дитини; зав'язка твору – звичне прохання лікаря, дати йому ложечку, аби міг оглянути горло дівчинки; розвиток дії – похід хлопця за ложечкою; кульмінація – віднайдення ложечки у діда Морцуна; ретардація – шлях Лукіяна додому; розв'язка – повернення хлопця додому з ложечками. Третя частина – епілог, з якого дізнаємося, що мати відвезла сестричку в диспансер, а Лукіяна побіг віддавати ложечки, які визичили йому сусіди, але при цьому не може знайти кому належить остання ложечка. Перша і третя частини обрамлюють «хід твору».

Сюжет скомпоновано лінійно; за часом – дія твору розгортається від обіду – до вечора, коли «з-за Гораєца появилася серпок місяця. І якби не такий вилюстро-ваний, Лукіяна запхав би руку в жар, що на найвищу ялицю з-над Гораєца хтось-то пиріг швиргонував»⁴.

Лукіяна – хлопчик, котрий із двома оцінками-«десятками» йде додому зі школи. Він і постає головним героєм твору, носієм події, яка розкриває життя його села, а читач, слідуючи за «квестом» хлопця, забуває до самого фіналу твору про матір, яка дала завдання Лукіяну будь-що-будь здобути ложечку, та й про лікаря, котрий не надав своєму рутинному висловлюванню такої ваги, що її відчула мати хворої дівчинки, а міг, і, найімовірніше, оглянув горло Антонети за допомогою іншого засобу, більш затребуваного в селі, ніж маленька ложечка. Про те, як громада й син прилучилися до пошуків ложечки, мати, напевне, дізнається лише наступного дня, коли сусіди розпитуватимуть її про здоров'я доньки.

² Регуш К. Ложечка // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 кн. Кн. 1 / Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 406.

³ Там само. С. 406.

А тим часом Лукіяну, виконуючи завдання матері, довелося контактувати з дорослим світом села і зазнати різних пригод: у Докіці є лише великі ложки; у Савети – зовсім не знайшлося; Васирина віднайшла ложечку, але хтось її переламав і черпачок лежав окремо від «хвостика». Залишивши хлопця у хаті слідкувати, аби пироги не пригоріли («– Паць би не згоріли пироги...»), вона побігла кликати Іларію, щоб та допомогла з ложечкою. Але Іларія може лише порадишити попросити ложечку в Розолі Михайлової. Ложечка Розолі не придатна для такої делікатної справи, бо вимашчена дьогтем. Тож Лукіяна подався до Климів, де гуляв на подвір'ї малий Богдан. Хлопчик не зміг допомогти, бо вдома нікого не було, хоч і поласував «за ложечку» Лукіяновим пирогом, яким пригостила останнього Васирина. Не було ложечки ані в Філіпа, ані в Марії, ані в Донечки, ані в баби Лікерії, ані в її сестри Ілени, ані в Сафти Сав'яну. Ложечка знайшлася у діда-пасічника Морцуна.

Корнелій Регуш звертає увагу читача на те, як Лукіяна поспішає (адже лікар чекає): хлопець упрів, добирається до сусідів «бігцем-бігцем, кладкою через потік»⁵, «побіг узбіччям»⁶, «пострибав зрудуватою вузькою доріжкою»⁷, «час батогом підганяє»⁸. І його поспіх наражається на необхідність вкотре пояснювати селянам ситуацію, допомагати розбирати шухляду, де мала б бути ложечка, перевертати на печі пироги, поки господиня шукає ложечку, вислуховувати довгі невмілі розмови малого Богданка, пасти чужу корівку Флоріку, доки йдуть пошуки ложечки у чергових сусідів. Такі описи затягують оповідь, а водночас дають можливість читачу спостерігати життя усього села в розрізі пообідньої пори.

(Продовження на 10 с.)

⁴ Там само. С. 419.

⁵ Там само. С. 410.

⁶ Там само. С. 411.

⁷ Там само. С. 412.

⁸ Там само. С. 414.

До 80-річчя з дня народження письменника

Художній світ оповідання Корнелія Регуша «Ложечка»

(Продовження з 9 с.)

Наскільки прохання про ложечку несвоєчасне для родин села, ілюструє письменник пошуками Савети, коли та все висипала із шухляди на ліжку і «почали обоє перебирати: полоники; ложки залізні і ложки дерев'яні; нові блискучі і заіржавлені криві виделки; довгий ніж і коротенькі чепелики; цідильце, тачівка, консервні покритишки, корки, клубочок ниток, пластмасова лійка, шило, макогінчик, голубе вушко розбитого горщика, веретено, маленький брусок гострити ножі, великі і малі гудзики, закам'яніла грінка хліба, терка, картонові коробки із чимось, або, може, порожні, обгорена люлька, шматок ґноту, цвяхи, кишеньковий ліхтарик з розбитим оком, бритва, але не ціла – тільки ручка, пляшка без медикаментів, бісквіти, половина ножиць, один патрон, гусяче крило, кусок губки, маленький продірявлений кавуш, в'язочка пір'я і ще щось таке всіляке. На превелике їх диво, ложечка не озивалась»⁹. І сільські господині відкладають свою нагальну справу, аби вдатися до пошуків, а Лукіян одразу допомагає в їхніх справах, поки вони намагаються віднайти потрібне хлопцеві.

Ці дії, описані письменником, вражають злагоженістю: кожна людина, до котрої звернувся Лукіян, поспішає на допомогу. Немає байдужих. І дитина, певно, зростає від народження в такому середовищі, бо йде до сусідів цілком відкрито, вступає у дорослі розмови, порається в їхньому господарстві, відчуває соціальну довіру, ідентифікує себе як складову цього людського організму.

Корнелій Регуш змальовує громаду, яка живе цілком узгоджено, готова підтримувати соціальний контакт, здатна до співпраці й співпереживання, доброзичлива. Школяра, котрий виконує материне доручення, сприймають із симпатією й усвідомленням відповідальності, яка лежить на Лукіянові, при цьому пам'ятаючи, що поруч – дитина. Тому частують його пирогами, намагаються якнайкраще порадити: в

кого ж таки має бути ложечка, якісь дії виконати самостійно, аби дитина даремно не бігала.

Зусилля Лукіяна – винагороджено. Він знаходить ложечку. Причому – не в жінок (хоча, зазвичай, ложечками в хаті «відають» господині), а в діда Морцуна. У старого теж труднощі з ложечкою, – вона втопилася у десятилітровій банці меду, але чоловік принаймні знає, де шукати таку необхідну річ. І переливає мед у бідон.

Після емоційних реплік жінок: «Качка би то копла!»¹⁰, свисту Василини на все село («запхала в рот чотири пальці, – два в один кут, два в другий, – і свист пролунав на все село»); крику з кутка в куток Іларії («кричала, що було у неї шість ложечок, але розтопились. Поклали діти на розпалену плиту, а то були з пластику»¹¹); причитань Розолі («Покійний мій тато приніс цю ложечку ще з фронту. З війни, тої першої... Спаскудили. Колеса мазять... Ложечку забрали. Ой-йо-йой!»¹²); у Сави Марія з тещею всі «кімнати перебушували»¹³; у Донечки «скандал завівся»¹⁴; а в діда Морцуна все було статечно і неспішно. Вони вдвох поміркували, як ложечка опинилася на дні банки, «дивляться і дивуються, дивуються і знову оглядають, яка вона там дуже гарна»¹⁵. Єдине застереження від діда: «Не загуби. Ця ложечка – срібна»¹⁶.

Щоб ложечка не загубилася, Лукіян поклав її в рот. І ця дія мовби умиротворила його на деякий час, бо поєдналися і радість через те, що знайшлася ложечка, і заспокоєння від смоктання. Адже він зранку нічого не їв. Тричі його пригощали найбажанішим пирогом у капустиному листі, і тричі йому довелося лише слину ковтнути: спочатку він віддав свій пиріг Богданкові, з надією, що малий позичить ложечку, іншим разом Лукіян заховав пиріг у траву й накрив картузом, бо негоже до людей у хату заходити з їжею, і цей пиріг таємничо зник, а востаннє, коли його пригостила Донечка, то «впалений» Грицько «випровадив його на вулицю, а там смикнув з руки пиріг і втік поза хату. Лише пальці замастилися – як би й не було»¹⁷.

⁹ Регуш К. Ложечка // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 кн. Кн. 1 / Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 409.

¹⁰ Там само. С. 409.

¹¹ Там само. С. 411.

¹² Там само. С. 417.

¹³ Там само. С. 414.

¹⁴ Там само. С. 414.

¹⁵ Там само. С. 415.

¹⁶ Там само. С. 415.

¹⁷ Там само. С. 414.

До 80-річчя з дня народження письменника

Пиріг виступає художньою деталлю твору, що означає особисті бажання хлопця, від яких він так чи інакше відмовляється (міг би, наприклад, почекати, поки пиріг вистигне і поласувати ним, а не ховати, щоб не порушити звичаїв села; міг би й Богданкові лише відламати шматочок, як і хотів спочатку), оскільки потрібно виконати головне – принести ложечку. Здається, що така «триразова втрата» пирога й принесла винагороду хлопцю.

Нарешті, з вимірюною ложечкою Лукіян понісся додому. Однак дорогою його перепинила Сафта Сав'яну – вона позичила ложечку в сусіда Поляка і передала Лукіяну: «Може, дохторові двох потрібно!»¹⁸. А далі: «Летіла вже й баба Лікерія вниз межею, махаючи в руці над головою ложечкою. Так і передала її, мов естафету, Лукіянові»¹⁹, вона позичила – у кума; Донечка «чекала на воротах»²⁰ зі своєю ложечкою, а Марія віднайшла ложечку в тогорічному повідлі; малий Богданко віддав йому і свою ложечку, і сестри Орісі, а Савета відремонтувала поламану – і з нею перестріла Лукіяна. Тому хлопець «помчав щасливий стежкою на їх гірку. В кишенях дзенькали залізні ложечки»²¹.

Так виявила себе громада, продемонструвавши необхідну в житті любов до ближнього, і реагуючи на прохання однієї сім'ї, до дитини якої прийшов лікар. Ретардація виписана найбільш зворушливо. Якщо ж розвиток дії в оповіданні відбувається уповільненим темпом (що контрастує з необхідністю швидкості для героя), то ретардація – максимально стисла і йде в унісон із рухом хлопця. Автор передає лише репліки жінок, котрі несуть Лукіянові ложечки.

Образ ложечки магістральний у творі й винесений у його назву. Отже, найбільша смислова увага оповідання припадає саме на ложечку. Окрім того, що в житті людини атрибут ложки несе символіку «святості, добробуту і достатку, часто слугувала амулетом чи оберегом»²² і цей предмет, безперечно, входить у світ речей села, то ложечка не є тим предметом, що беззастережно використовується в кожній хаті, а прохання лікаря її подати вказує на світ речей людей, котрі живуть в інших умовах.

¹⁸ Регуш К. Ложечка // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 кн. Кн. 1 / Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 415.

Для селян остаточно не зрозуміла функція ложечки – отож вона або тоне в повідлі чи меді, або нею обмазують дьогтем віз, чи вона довго-предовго лежить поламана в шухляді, чи одразу декілька ложечок плавляться на розігрітій печі, і якби не випадок, про ложечку ніхто й не згадав би.

Проте вісім ложечок з двох десятків обійсть, які обійшли Лукіяна та його сусіди, все ж таки вдалося зібрати. Ложечка стала тим предметом, що поєднав на кілька годин життя всієї громади, можливо, у декількох цілях: найперше, потреба допомогти сусідам; по-друге, виконати прохання «дохтора», і третє, показати, що в їхньому селі люди розуміються на речах із різних «світів»: і сільського, і міського.

Для Лукіяна образ ложечки набирає ще й іншої ваги: поставити інтереси сестри, сім'ї вище за свої власні. І він справляється з таким завданням: відмовляє собі в їжі, відпочинку, переживає фізичний дискомфорт, бо натер взуттям ноги, щоби якнайшвидше принести додому ложечку, навіть жертвує омріяним пирогом, який уже тримав у руках.

(Далі буде)

Список використаної літератури

Войтович В. Українська міфологія. К., 2005. 664 с.
Корсюк М. Корнелій Регуш // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 книгах. Кн. 1 / Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 377-380.

Літературознавча енциклопедія: У 2 томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К., 2007. 624 с.

Регуш К. Ложечка // Просвіт: Антологія короткої української прози з Румунії: У 2 книгах. Кн. 1 / Упорядкув., передмова та дані про авторів М. Корсюка. Бухарест, 2009. С. 406-419.

Сирохман М. Павло Бедзір: графіка, живопис [Текст]: альбом. Ужгород, 2018. 148 с.

¹⁹ Там само. С. 416.

²⁰ Там само. С. 416.

²¹ Там само. С. 416.

²² Войтович В. Українська міфологія. К., 2005. С. 285

Сергій ЛУЧКАНИН,

Інститут філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (Україна)

КОРИСНИЙ VADEMECUM

Іван Гербіл. *Substantivul și adjectivul în limba ucraineană contemporană*
(Іменник та прикметник у сучасній українській мові)

Видавництво Risoprint, Клуж-Напока, Видавництво RCR Editorial, Бухарест, 2019, 154 с.

(Рецензія)

Як відомо, нині українську мову як фах вивчають у Румунії в трьох вищих навчальних закладах – Бухарестському, Клужському імені Бабеша-Бояй та Сучавському імені Штефана чел Маре університетах; на даний момент в Україні, натомість, румунську мову студіюють в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Ужгородському національному університеті, Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, а також час від часу – і в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Для цього залучаються, безумовно, підручники та посібники з української для російськомовних, англкомовних, відповідно – і румунської мови для власне румунськомовних, франкомовних, англкомовних, нам особисто дуже імпонують дидактичні видання професора Бухарестського університету Георга Доки. Однак написаних румунською мовою підручників і посібників із вивчення української мови або окремих її аспектів ще практично не існує. Тому щиро вітаю свого колегу з Румунії, доктора, доцента Івана Гербіла з його подвижництвом – створенням румунською мовою підручника, що присвячений усебічній характеристиці іменника та прикметника сучасної української мови, що нещодавно побачив світ за фінансової підтримки Союзу українців Румунії. Адже книга буде корисною не лише для студентів, які вивчають «з нуля» українську мову в трьох вищезазначених ВНЗ Румунії, але й для усіх румунських філологів, зацікавлених як розширювати власний лінгвістичний світогляд, так бодай побіжно познайомитися з мовою сусідньої Румунії держави – України, яка також наполегливо прямує в бік європейських та євроатлантичних цінностей.

Рецензоване видання складається зі вступу та розділів, присвячених відповідно іменникові та прикметнику як самостійним частинам мови. Знаємо, що частини мови – великі за обсягом класи слів, об'єднані спільністю загального граматичного значення і його формальних показників. Термін «частини мови» являє собою кальку з латинського сполучення *partes orationis* (що, в свою чергу, є калькою з

давньогрецького), у якому *partes* означає частини, а *oratio* – «мова, висловлення, словесний вираз або речення». Спочатку «частини мови», «частини висловлення», «частини речення» означали те, що в сучасній граматиці іменують «членами речення». Пізніше поряд із цим значенням вираз «частини мови» античні філологи почали вживати на позначення певного розряду або класу слів. Був період, коли поняття «частини мови» і «частини речення» переплітались, а то й ототожнювались. У сучасному мовознавстві під частинами мови розуміють певні класи слів, які виділяються за тими чи іншими ознаками. Нам особисто імпонує, що бодай побіжно в монографії І. Гербіла згадано про критерії виділення частин мови в сучасній українській мові, водночас ці рядки зовсім не переобтяжують сам виклад із суто практичного боку. Ми, у свою чергу, із загальномовознавчого погляду (адже в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка час від часу викладаємо загальнообов'язковий курс зі вступу до мовознавства на різних філологічних спеціальностях) можемо наголосити, що частини мови – одне з найважливіших понять у граматиці, без нього неможливо вивчати граматичну будову будь-якої мови. Крім того, частини мови є важливим джерелом пізнавальної діяльності людини. Принципова єдність об'єктивної дійсності зумовила формування в найрізноманітніших мовах більш-менш однакового комплексу частин мови. Зокрема, розрізнення іменників та дієслів притаманне усім мовам. В усіх мовах є займенники, є так чи інакше виражене (бодай одним порядком слів) розмежування іменників та прикметників, хоча в англійській мові протиставлення прикметника й іменника зведене до мінімуму. І, скажімо, в сучасних українській, англійській, румунській й арабській мовах виділяються практично ті ж самі частини мови. Однак ця принципова схожість зовсім не означає, що в усіх мовах кількість і склад частин мови є тотожними. Так, ще в давньоукраїнській мові не було числівників як окремої частини мови, а назви чисел розподілялися між прикметниками та іменниками.

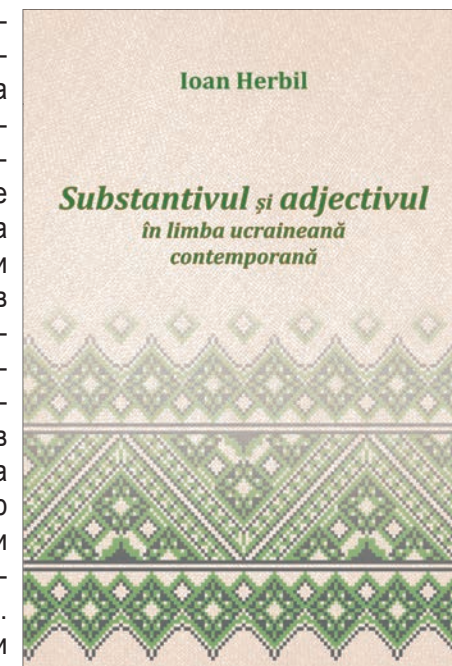
Зокрема, *одинъ, одьно, одьна, дьва, дьвѣ, триє, три, четириє, чєтыри*, подібно до прикметників змінювалися за родами, числами і відмінками, залежно від форми означуваного ними іменника, а інші (*пять – десѣть, съто, тысѣча*) мали граматичні ознаки іменників, тобто належали до якогось одного роду й відмінювалися за іменниковими типами відмінювання в однині, множині та двоїні.

Акцентуємо, що єдиного погляду на поділ слів за частинами мови немає. Одні мовознавці визнають частинами мови лише повнозначні слова; на їхню думку виступають як незаперечні частини мови іменник, дієслово, прикметник і прислівник. Інші під частинами мови об'єднують і повнозначні, і службові слова. Треті за повнозначними словами

залишають термін «частини мови», службові іменують «частками мови». Відзначимо, що відома проста логічна істина: класифікація за кількома ознаками водночас – річ неможлива, через те класифікація за трьома-чотирма ознаками водночас не може бути правильною. Як влучно зазначав на лекціях свого часу наш незабутній учитель Станіслав Володимирович Семчинський, ще на початку XIX ст. хтось із мовознавців порівнював класифікацію слів за частинами мови з класифікацією природознавця, який поділив би тварин на класи чотириногих, птахів, коней, собак, орлів і голубів. Тому в лінгвістиці були спроби побудувати класифікацію частин мови на суто формальній основі; видатний російський мовознавець (що важливо, обстоював українську мову в царській Росії) Пилип Федорович Фортунатов (1848-1914) та його учні вважали, що частини мови мають морфологічний характер і тому виділяти їх слід на основі морфологічних (формальних) ознак.

Однак у традиційному мовознавстві переважає думка, що частини мови відрізняються одна від однієї за трьома ознаками: 1) лексичним значенням (зв'язок частин мови з реаліями об'єктивної дійсності); 2) граматичними (морфологічними) ознаками (до уваги береться своєрідність змінювання слів, тобто інвентар їх граматичних форм і парадигм, які є виразниками певних граматичних категорій); 3) синтаксичною роллю в реченні (за цим критерієм до однієї частини мови відносять слова, здатні стояти в реченні в однакових синтаксичних позиціях і виконувати однакові синтаксичні функції). Наприклад, в українській мові, як про це говориться с. 7-8 рецензованої книги, (як

і в російській, білоруській, польській) іменник відрізняється від дієслова за такими ознаками: іменник означає предметність (*кімната, ненависть*); має рід, як правило, змінюється за відмінками і числами; у реченні найчастіше буває підметом (у називному відмінку, деякі мовознавці гадають, що і в кличному відмінку іменник слід кваліфікувати як підмет) і додатком (у непрямих відмінках); дієслово означає дію або стан як процес (*співає, хоче*); має вид, перехідність і неперехідність, спосіб, час, змінюється за особами; у реченні найчастіше буває присудком. Можемо додати, що на цьому, як правило, граматики закінчують ілюстрацію застосування визначеного триєдиного критерію для виділення частин мови. Фактично, як наголошував наш інший учитель (до

речі, його лекції з граматики структурно нагадували лекції із синтаксису румунської мови, які нам пощастило слухати в професора Клужського університету Г. Нямцу навесні 2003 р.) видатний український мовознавець Ілля Корнійович Кучеренко (1923-2008), триєдиний критерій ураховується своєрідно, бо якщо маємо такі ознаки в словах, віднесених до іменника чи дієслова, то для займенника і числівника, напр., визначальною виступає лише одна семантика. Ще більш виразно видно відірваність триєдиного критерію у практиці виділення так званих службових (прийменник, сполучник, частка) частин мови, які не мають ні лексичних значень, ні

морфологічних ознак, не виступають ніяким членом речення. Тому, як справедливо зауважує Михайло Петрович Кочерган у своєму підручнику зі вступу до мовознавства, незважаючи на те, що деякі лінгвісти принцип комплексного виділення частини мови за триєдиним критерієм називають «безпринципним і еkleктичним», оскільки він передбачає «всього по трохи», та кращого підходу поки що немає. Але вибудувати одну класичну ієрархічну схему критеріїв класифікації слів на частини мови для всіх мов світу неможливо. У кожному конкретному випадку слід враховувати специфіку мови. Так, зокрема, морфологічний критерій придатний для тих мов, які мають закінчення й суфікси. Синтаксичний критерій є провідним для мов, де немає чіткої системи морфологічно виражених граматичних категорій, зокрема, для китайської.

(Продовження на 14 с.)

КОРИСНИЙ VADEMECUM

(Продовження з 13 с.)

Цей же критерій є провідним і для аналітичних мов – англійської, французької, іспанської, італійської тощо. Слід також пам'ятати, що не всі частини мови виділяють за одним принципом. Зокрема, займенник і числівник виокремлюють на основі виключно семантичного критерію, тоді як інші частини мови в українській мові – за морфологічним критерієм.

Майже всі сучасні граматичні концепції частин мови беруть свій початок з античної (давньогрецької). Уперше частини мови були виділені давньоіндійськими граматистами (зокрема, Паніні), які розрізняли в санскриті такі частини мови, як ім'я, дієслово, прийменник, сполучник і частку. Однак давньоіндійська теорія не була відомою в Європі. Перший поділ мовного матеріалу на частини мови – ім'я і дієслово – пов'язаний з іменами давньогрецьких філософів Демокрита (460-370 до н.е.) та Платона (427-347 до н.е.). Європейська теорія частин мови йде від Аристотеля (384-322 до н.е.), який виділив чотири частини мови: ім'я, дієслово, член (артикль) і сполучник. Остаточного вчення про частини мови сформувалося в Александрійській школі (II ст. до н.е.). Аристарх Самофракійський (217-145 до н.е.) і його учень Діонісій Фракійський (170-90 до н.е.) уперше виділили вісім частин мови, класифікація набула завершеного вигляду: ім'я, дієслово, прислівник,

артикль, займенник, прийменник, дієприкметник, сполучник. Прикметник був об'єднаний з іменником в одній частині мови, бо в давньогрецькій мові (як згодом і в латинській) вони мали спільну систему відмінювання. В основу класифікації слів за частинами мови було покладено два принципи: морфологічний («ім'я є відмінюваною частиною мови ...») і семантичний («що означає тіло або річ»). Ця система частин мови була запозичена римськими вченими, які, правда, внесли до неї незначні зміни: з числа частин мови Квінтом Реммієм Палеоном (I ст. до н.е.) було усунено артикль, якого немає в латинській мові, а додано вигук, і поділ слів за частинами мови набув наступного вигляду: ім'я (*nomen*), дієслово (*verbum*), займенник (*pronomen*), дієприкметник (*participium*), прислівник (*adverbium*), прийменник (*praepositio*), сполучник (*coniunctio*), вигук (*interiectio*). Пізніше ця класифікація завдяки граматикам Доната і Прісціана поширилася на всі європейські, а згодом і на інші мови. Так витворилася класифікація частин мови, яку прийнято називати шкільною і яка по суті стала універсальною. У XII-XIII ст. з іменників було вилучено прикметник (*adiectivum*) як окрему частину мови. Граматичні класи слів різних мов намагаються втиснути в наперед вибрану античну схему, не враховуючи відмінності, які є в різних мовах.

(Далі буде)

ІСТОРИКО-ЛЕГЕНДАРНО-ЛІТЕРАТУРНЕ ВОСКРЕШЕННЯ ПОДІЙ ПЕРІОДУ ГОСПОДАРЯ ШТЕФАНА ВЕЛИКОГО

(Продовження з 7 с.)

Турки облягли сучавський замок, здобути його не змогли, але «зграбували і спалили все, що було у місті і поза містом», «забрали маєтки Романа, господарство пішло з димом», а його самого вбили. «Лишилася тепер Оленка сама (...), не було кому її ні відвідати, ні поплакати над нею; тільки всього, що пташки щебетали» (= відомий народнописаний лейтмотив – *I.P.*).

Слідуючим відзначенням Маковей прагне додатково підтвердити достовірність зображуваного в пісні та в його творі: «...не забули її [Оленки]. Хтось зі слугів, з сусідів склав пісню про неї».

Останнє Маковееве відзначення – «Сю пісню співали люди з чотирьох років, але тепер [в 1908 р., коли вперше були надруковані оповідання «Пустельника...» – *I.P.*] її вже не знають, забули» – підлягає спростуванню. Не враховуючи почергові досьогоднішні материкові записи, слід відзначити, що дана балада у кількох варіантах збереглася у живому

побутуванні аж до наших днів серед гуцулів південнобуковинських сіл Нісип і Бродина, була записана Мирославою Шандро у 1958 і 1965 рр. та надрукована в її збірниках «Співаночки мої любі» (1974) і «Ой кувала зозулечка» (1977). Записав її також в різних варіантах Іван Ребошапка 1960 р. в позарадівецькому селі Бродина і 1972 р. в сучавському селі Палтінул, й надрукував в його збірнику «Відгомони віків» (1974).

Примітки

1 Іван Франко, *Брат продає сестру турчині* // Іван Франко, *Студії над українськими народними піснями* // «Записки наукового товариства імені Шевченка», том LXXV, Львів, 1907, с. 58 і слід.

2 Tache Parahagi, *Vinderea soției* // Tache Parahagi, *Paralele folclorice*, București, Editura Minerva, 1970, p. 147-152.

3 Про точну відповідність даних оповідання Маковей румунським джерелам див.: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Bătălia-de-la-Vaslui>.

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ІЗ КНИЖКОВОГО ПОТОКУ – 2019

Михайло Гафія Трайста. *Дитинства зорі калинові* (Дитяча проза). – Бухарест: RCR Editorial, 2019. –182 с.

Здобутки української дитячої літератури Румунії дедалі більшають. Цьому сприяють різні фактори, як, приміром, вихід журналу «Дзвоник», «Дитячі сторінки» журналу «Наш голос», «Сторінок для дітей» і «Дитячих сторінок» газет «Вільне слово» та «Український вісник». А головне – літературу для дітей різних вікових категорій, яку започатковували Михайло Михайлюк, Корнелій Регуш, Юрій Павліш, міцно утверджували й утверджують у своїй творчості

Михайло Трайста, Марія Опрішан, Марта Бота, Марія Чубіка, Людмила Дорош, Ірина Мойсей та ін. Завдяки їм дитяча література в українському письменстві Румунії стає різноманітнішою за формами й жанрами, глибшою і цікавішою за змістом, багатшою за темами, художніми засобами, образним мисленням, мовою творів. У такий спосіб вона набуває ознак окремого художнього явища, яке потребує як всебічного вивчення, так і всебічної підтримки видавців та всіх зацікавлених у її розвитку осіб. Адже цей літературний жанр не тільки сприяє вивченню рідної мови дитини та збагаченню її духовного світу, а й, що надзвичайно важливо, виховує дорослого читача, виробляє його естетичні смаки, формує реципієнта тих мистецьких цінностей, які продукує конкретна культурно-історична епоха.

Як і з чого народжуються художні твори, призначені для дитячого вжитку? Питання цілком закономірне й логічне. Адже воно нерозривно пов'язане з оригінальністю таланту письменника, його біографією, світоглядом, своєрідністю стилю і манери письма тощо. Що ж стосується Михайла Гафії Трайсти, добре знаного бухарестського поета, прозаїка, драматурга і публіциста, який пише здебільшого для дорослих, то його книжки для наймолодших читачів постають із особистих вражень про дитинство, про росяні ранки сільського пастушка ягнят із полотняною торбиною через плече, в якій поряд з їжею завжди знаходилося місце для цікавої книжки. То була світла пора, коли

чиста дитяча душа з непогамовною допитливістю поринає в довколишній світ, пізнаючи його таємниці, назавжди вбирає у свою пам'ять спомини про рідне село, неповторність його традицій, звичаїв, обрядів і фольклору, красивих зовнішності, помислами й ділами людей. Та й сам письменник із цілковитою відвертістю зізнався в одному з оповідань: «Так хочеться, і не раз, повернутися у світ дитинства». Але про нього «тільки одні спогади залишилися. А вони такі реальні! Тільки заплющиш очі – і вже відчуваєш запах річки, лісу, перших сінокосів, сушених грибів і навіть запах диму, який ранішньою молитвою піднімається до небес крізь почорнілі дралиці старих хатин».

Щасливі миттєвості, пережиті в дитинстві, надихнули Михайла Гафію Трайсту на створення нової книжки, адресованої не лише читачам шкільного віку, а й дорослим, усім, хто захоплюється цікавою прозою. Одне з пріоритетних місць у ній посідають різножанрові твори: повісті-казки, драматичні етюди, короткі повчальні розповіді, естетично довершені, привабливі темами щирості людських стосунків, відстоювання відвічних морально-етичних цінностей, утвердження добра і справедливості.

Звернення до жанру повісті-казки дає можливість Михайлові Гафії Трайсті втілити в художній формі різноманітні види вигадки й творчої фантазії, трансформувати ідеї й образи українського, румунського та угорського фольклору, а головне – утвердити в людині її гуманістичне начало. Так, у повісті-казці «Панас Гусопас» заголовний персонаж завдяки власній доброті, благородству й готовності прийти на допомогу будь-кому, хто потрапив у скруту, зцілювався від тяжкої недуги, а відтак після зустрічі з Лісовим Дідом уславився багатьма благородними вчинками: відпустив на волю гусей, яких мали забити до панського столу, визволив із в'язниці Олексу Довбуша, героїчно боровся проти Дияволії.

(Продовження на 16 с.)

ІЗ КНИЖКОВОГО ПОТОКУ – 2019

(Продовження з 15 с.)

В іншій повісті-казці «Пригоди лісових друзів» автор порушує низку морально-етичних проблем: вірності обов'язку, відданості спільній справі, чесності перед громадою. Особливо показовими з цього погляду видається епізод, у якому Лис Микита Хитрий, радник царя лісових звірів Бурмила Заспаного, зважується на переступ задля задоволення своїх владних амбіцій. Проте справедливий лісовий цар наказує не кидати зрадника до в'язниці й не піддавати його тортурам. Письменник вкладає в уста казкового героя повчальні слова, покликані розвивати у підростаючого покоління інші державно-правові відносини, побудовані на засадах загальноприйнятих людських цінностей – шляхетності, великодушності, милосердя: «...Не будемо засуджувати Микиту на страшні муки, а щодо тюрми та кайданів – у нас їх немає, і це не гарно, щоб у таких славних та мирних царстві, як наше, ми будували тюрми та кували кайдани». Цар вирішує дати зрадникові шанс зробити щось корисне для громади і цим спокутати свій злочин.

Сюжети «Панаса Гусопаса» і «Пригод лісових друзів» подано в гумористично-пригодницькому стилі. У них чимало описів смішних ситуацій, сумних і веселих подій, у які потрапляють герої і в яких вони демонструють надзвичайну спостережливість, кмітливність і дотепність, а інколи навіть і сміливість. Такі художні якості значно збагачують читацьку уяву дітей, породжують у їхньому сприйнятті безліч асоціацій, а що чи не найважливіше – дарують їм естетичну насолоду, викликають підвищений інтерес як до змісту повістей-казок, так і всієї дитячої творчості письменника.

Як одна з найбільших художніх знахідок Михайла Гафії Трайсти сприймається цикл «Казки», побудований в основному з оригінальних авторських текстів («Хмаринка Маринка», «Казка про кольори веселки», «Лицар Березень, царівна Весна та дівчина Берізка», «Казка про Черешню», «Ялинка», «Ведмідь, Ворона та Лисиця» та ін.). Водночас ця частина книжки демонструє тісний зв'язок її візрів із народною та класичною літературною традицією («Дванадцять лицарів і чотири царівни», «Чому виють вовки?», «Як птахи собі царя вибирали» та ін.). З ідейно-тематичного та композиційного погляду в цик-

лі чимало такого, що привносить у розвиток подій твору цікаві сюжетні повороти, підкреслено зорієнтовані на переконливий показ торжества добра над злом, правди над лжею («Хвалькуватий Зайчик», «Мишка Гришка та Котик Воркотик», «Лінивий Зайчик» та ін.). Окремі твори циклу за глибоким змістом та особливостями побудови близькі до притч («Глуха Жабка», «Півень і Свиня», «Горда Мурашка» та ін.). Проте письменник далекий від створення штучного повчального ефекту. Його мораль виявляється у тонкому показі норм поведінки персонажів, у їхньому ставленні до актуальних подій і життєвих явищ.

Особливим оптимістичним потенціалом наділена п'єса «Урок пареміології», головні персонажі якої – підлітки-однокласники, що виявляють різні захоплення в галузі науки, мистецтва і спорту. Кожен із них не позбавлений труднощів у спілкуванні з ровесниками. Тому не випадково лейтмотивом твору письменник обирає «золоте правило життя», засноване на християнських чеснотах: «Ніколи не роби іншому того, що тобі не подобається». Засвоюючи суть цього закону, передаючи його один одному, дійові особи твору врешті-решт визнають свої помилки, усвідомлюють, як правильно поводитися у певних ситуаціях, навчаються толерантності, поваги та самоповаги.

Цикл «Оповідання» навіяний споминами про дитинство, а реалізований тим потужним духовним зарядом, який може дати лише рідний край. Адже разом з відчуттям кривого зв'язку з ним до справжньої людини приходить усвідомлене бажання жити і творити задля загального добра. «У кожного з нас, – наголошує письменник в оповіданні «Березневі чари», – залишається назавжди в серці милий куточок, в якому проминули весни нашого дитинства, шелест дібров, дзвінкоголосий спів пташок, зелений гай з білими пролісками, галявини, луки з пахучою травою, широке поле, де так легко і солодко дихати».

Серед головних персонажів оповідань Михайла Гафії Трайсти – непосидючі хлопчики, весельчаки, здатні на різні пустотливі витівки. Але водночас вони дуже симпатичні й щирі у невимуваних каяттях, інколи незграбні у своїх діях, кумедні у спробах чинити так, як дорослі. Автор з великою симпатією ставиться до них, однак ніколи не виправдовує дитячих пустощів, натомість у ненав'язливій формі пропонує юним і дорослим читачам гуманістичну систему цін-

ностей, делікатно підказує, що погано поводитися не личить нікому.

У деяких творах циклу Михайло Гафія Трайста переносить своїх героїв у драматичну, а то й трагічну, сповнену гнітючою буденщиною минувшину. Часи, коли злидні гнали в найми не лише дорослих, а й дітей, постають в оповіданні «Пастушок». Чудовий опис весняного ранку, зумовлений романтичним сприйняттям довкілля, виразно контрастує із тією трагічною подією, яка призвела дитину до загибелі. Тільки-но зійде сонце, сільський пастушок Павлик змушений гнати на пасовисько ягнят. До того ж «він любить ці весняні ранки! Любить дивитись, як на зеленій травичці блищать кришталеві краплини роси, а навкруги – яблуневі сади купаються в молочному цвіті, повітря таке свіже, аж у голові паморочиться, ще й теплий вітерець лоскоче заспане обличчя і розвіває чорне волосся, віщуючи гарний весняний день». Проте все повернулося по-іншому: за дрібну провину грубий і жорстокий власник ягнят позбавив Павлика життя.

У книжці Михайла Гафії Трайсти «Дитинства зорі калинові» простежуються кілька змістових ліній, які, власне, виформовують функційний діапазон творів для дітей. Насамперед ідеться про повчально-виховну лінію, яка репрезентує ситуації й події, що виховують у юних читачів такі риси, як чуйність, ввічливість, шляхетність, повагу та довіру до людей («Панас Гусопас», «Урок пареміології», цикли казок та оповідань).

Друга змістова лінія книжки – пізнавально-навчальна, через яку читачі в цікавий спосіб здобувають за допомогою художніх творів знання з географічної науки – дізнаються більше понад шкільну програму про держави, материки, континенти. Так, у повісті «Пригоди лісових друзів» Олень Семен Рогатий доступно пояснює лісовим жителям: «...Світ, наша величезна планета Земля, поділяється на материки, а материки – на держави, а вже потім кожна держава має свої регіони, гори і ліси. Це дуже просто: ось, наприклад, ми живемо в Темному Лісі, який належить до Карпатських гір держави Румунії, а вона разом з іншими державами формує материк, – Європу, тобто ми живемо на європейському материк, чи ви зрозуміли, друзі?» Дитячій увазі представлено інформацію про материк Африку, про його рослинний і тваринний світ, традиції, особливості клімату. З оповідання «Хліб» діти довідуються про довгий шлях, що його проходить смачна й запашна хлібина перед тим, як потрапити на стіл.

Третя змістова лінія творів для дітей Михайла Гафії Трайсти – українознавча. Спираючись на традиції Івана Котляревського, Миколи Гоголя, Івана Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, Михайла Коцюбинського та ін., на елементи української демонології і фольклорні візрі, автор уводить читача у світ історії й культури українського народу, робить екскурс у славні часи козаччини, знайомить з рухом народних месників тощо. Дитячі твори Михайла Гафії Трайсти представляють цілий набір традиційних українських імен: Андрійко, Василько, Галинка, Іванко, Леся, Маринка, Марічка, Оксанка, Павлик, Петрик, Тарасик, Юрко та ін. Письменник доречно вкладає в уста своїх героїв українські народні пісні, перекази, паремії.

Треба відзначити багатство й колорит художньої мови Михайла Гафії Трайсти. Твори написані вишуканою, доступною мовою, легко сприймаються дитячою аудиторією. Мовне обрамлення творів для дітей засвідчує ерудицію, високу освіченість автора, його образне мислення. Мовні засоби різноманітні: влучні народні порівняння, багатство метафор, синонімічних рядів, майстерне використання омонімів та контекстуальних антонімів. Особливо вдалими видаються вкраплення у художній текстовий масив сталих народних висловів, прислів'їв та приказок, як-от: «Хоч повішеним, хоч одруженим – один чорт»; «Ще й треті півні не співали»; «Буде котюзі по заслугі»; «Опришки накинлись на їжу, мов біблійська саранча на Єгипет»; «Правду мали старожили, що де двоє-троє малят – там дідька не треба»; «Коли йдеш на гостину – то бери й торбину»; «Ану лиш, дивись, як розплескали язиками, такий гармидер підняли, що сама Африка, мабуть, перелякалась і намазала салом п'яти»; «Ну і радів я війні, як йойлик червоної китиці»; «Не той тобі друг, що дасть тобі рибу, а той, що навчить тебе риболовлі» та ін.

Важливо, що книжкою «Дитинства зорі калинові» Михайло Гафія Трайста утверджує загальнолюдські моральні цінності, відверто говорить з дітьми про найважливіше в житті, пробуджує в їхніх душах гордість за рідне село, місто, країну. Щирість, простота, художня довершеність і мовне багатство дитячої прози письменника, безумовно, сприятимуть формуванню глибокої гуманності і високої мовної та естетичної культури юних читачів. Впевнений, що своїми художніми і пізнавально-виховними якостями вона стане ще одним набутком української дитячої літератури.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

Образ Івони у романі «Передодень»

У романі «Передодень» доля Івони, дружини головного героя трилогії «Свято» Ілаша Доріна, подібна, у першу чергу (як це зазначує і Тамара Носенко), до долі Анни – героїні Франкової драми «Украдене щастя», яку брати примусили вийти заміж за нелюба. Примушення дівчини виходити заміж за нелюба, це досить поширена тема в українському фольклорі. Її знаходимо у піснях: «Ой шлюбє мій, шлюбє, примушений шлюбє./ Ой чи добре мені за нелюбом буде?»; «Віддай мене, мамко, за кого я хочу»; «Ой під вишнею, під черешнею/ Стояв старий з молодю, як із ягідкою»; «Ой оддала мене мати за нелюба заміж» та інших, а також і в багатьох легендах та переказах, в яких молоді дівчата кінчають життя самогубством – вибирають смерть, тільки щоб з нелюбом не жити.

Ця поширена у фольклорі тема увійшла в літературу. Іван Франко в основу сюжету драми «Украдене щастя» поклав відому західноукраїнську народну «Пісню про шандаря». Поштовхом до написання «Наталки Полтавки» для Котляревського стало життя українського суспільства, лірично-побутові, обрядові, купальські пісні такі, як балади «Ой оддала мене мати за нелюба заміж», «Брала дівка льон», «Розлилися води на чотири броди», «Чорна хмаронька наступає», «Лимерівна» та інші.

Таку нещасливу долю мали багато літературних героїнь: Франкова Анна любила Михайла, а мусила вийти за Миколу; Наталка Івана Котляревського любила Петра, а її примушували виходити за пана возного; Марія Уласа Самчука любила Корнія, а вийшла за Гната, Соломія, героїня повісті Михайла Коцюбинського «Дорогою ціною», кохала Остапа, але її видали заміж за іншого. Також багато Шевченкових героїнь мали ту саму долю... І ось, Іродова Івона любила Петра Горбача, а її силою віддали за Ілаша Доріна, який закохався в неї з першого погляду: «Файна дівка!.. Хіба це та сама Івона, повна прищів, на яку я й не дивився перед тим, як іти до війська?.. Ростуть дівки!» – недовіряв Ілаш своїм очам.

Танець, на якому появився Ілаш Дорін, став кінцем її кохання з Петром Горбачем і початком їхньої

трагедії. А все почалось так: Дорін підморгує їй, але вона у відповідь холодно просвердлює його своїми чорними блискучими очима, і слухає, що їй Петро шепоче на вухо і сміється дрібно, ніби його слова приємно лоскочуть її. Коли Ілаш кличе її до танцю, вона неохоче відтулюється від Горбача і підходить до Ілаша, якого покидає під час танцю, і повертається до Горбача. Починається бійка: «Івона підбігла й обняла Петра, ставши між ними, з явним наміром обороняти коханого від нападника, Ілаш знов закипів».

Петро Горбач зі своїми друзями вирішує помститися, а та помста мало Ілаша Доріна зі світу не зігнала, а щоб помириться з Петром, Ілаш вимагає велику ціну – Івону! Івонині батьки Філько і Марія раді віддати дочку за такого багатого парубка, як Ілаш, бо Петро – панський слуга. Івона благає батька не віддавати її за Ілаша, погрожує, що втопиться, але немилосердний батько, у відповідь, витягає ремінь і сильно б'є її, до синців, до крові...

З Петром трапляється нещастя: він хоче пограбувати пана, але той піймав його на гарячому, а парубок, щоб врятуватися, ударив пана вазонком по голові й утік.

«Втік, але шандарі знайшли його – заховався, дурень, дома на горищі, – зв'язали й повели до примарії. Завтра відвезуть у місто. Не з медом буде йому після такого мудрого вчинку!.. Молодчина, нівроку, майбутній твій зять, га? Має наша дівка за кого в криницю кидатися...» – докоряє Михайло Філько дружині.

Петрове горе стало корисним для Ілаша. Навіть Івониним батькам не треба відмовляти Петрові. Тепер Ілашеві дорога до Івони вільна.

Івона важко переживає Петрове горе, коли його шандарі везуть до міста, вона виходить край села, щоб попрощатись з ним. «Бліда й мовчазна, вона стояла нерухомо, наче приросла до землі. Чорні глибокі очі дивились на Петра, як на чужого, відсутньо й холодно. В їхній порожнечі тліло якесь чудне світло...»

Після цього всього Івона важко захворіла – в неї боліла душа, і хоча Ілаш приходить і цікавиться станом її здоров'я, вона не хоче його бачити. «... тривога довго мучила Івону. Безперестанно, день і ніч. Навіть у сні, коли нарешті вдавалося заснути, тривога не покидала її. Оволоділа нею вперше тоді, коли дізналася про бійку над потоком, а далі наростала з

кожною новою подією: і коли йшов Петро миритися, і коли сталося оте нещастя в дворі, і коли почула, що мусить вийти заміж за Ілаша Доріна. Тоді тривога досягла свою найвищу напруженість, і в розпачі вона думала, що не позбудеться її ніколи...»

Марія пробує вговорювати її: «Ілаш незлий хлопець, доцю... Я переконалася. Добру душу має. Ще й заможний до того... Може, таки він тобі пара... Ти ж знаєш, що мама не бажає тобі зла. Не хотів Господь, щоб Петро був твоїм чоловіком, зате послав тобі іншого, може, навіть кращого... Тільки Отець Небесний знає, що людині потрібно. Не гніви Бога, доцю. Гріх великий!» Але Івоні від цього не ставало легше, а, можна сказати, навпаки. Нічого не їла, а пити – тільки уста намочувала водою, або сьорбала ложку-дві відвару. «Дівка змарніла, з худого обличчя щез рум'янець, а очі запали, як у мерця».

Накінець Івона змирилася зі своєю долею, вирішила вийти за Ілаша, і не тому, що «він добру душу має», а найбільше тому, що, якби не Ілаш, Петра могли засудити на страту. Вона певна! «За це буде йому вдячна ціле своє життя. До смерті! А топиться у криниці вже не хоче. І хай він знає, що вона сьогодні не плакала, а вперше ждала його», бо Ілаш, кількома словами і за один тільки день став їй милим, «ні, не милим, а рідним, мов брат». Цілий день, відколи дізналася, як відбувся суд, дбайливо вибирала слова, мов дрібні пацюрки з-поміж звичайних слів, щоб заговорити Ілашеві, як належить. «Але він з'явився надто раптово й несподівано, і слова, зібрані так копітко, розсипалися».

Ілаш, який купив Івоні намисто і золоті ковтки, не дав їй висловитись, злісно уколів словами і вдарив

її двічі. «Поличники ляснули дзвінко, мов з батого, але вона дивилася на Ілаша скоріше здивована, ніж перелякана. Жодної сльози, жодного зойку, жодного слова не почув Ілаш від неї».

Після цього випадку, коли встановили весілля на початок листопада, незадовго до різдвяного посту, Івона спочатку зраділа, принаймні, так здалося Ілашеві, а вкінці заплакала. Але стала більш гнучкою, відштовхувала Ілаша не з повним переконанням, коли той обнімав її на городі, але й не тулилася ще покірно й віддано і ховала голову за його плече, коли хотів цілувати її, певне, із зрозумілої дівочої соромливості. Івона подеколи усміхалася, але в тій усмішці не відчувалася втіха. Кожна її усмішка була затінена сумом. І все ж, Ілаш бачив, що вона з кожним днем, поступово, ставала все більш схожою на колишню Івону, на ту, яку полюбив він тоді на танці. Але в той самий час кожне її слово, кожний рух, кожна усмішка, вся поведінка намагалися придушити глибоко прихований в її душі сум. Ілаша драгувала обережність, з якою приховувала Івона свій сум, «наче щось святе, щось, що належить тільки їй, і хай ніхто не сміє торкатись того».

Сміливість Ілаша, коли той на танці захищає Гадосів, породжує в Івониній душі певну безпеку, надійність, і вона, вертаючись з рипівського храму, цілу дорогу йшла покірно під опікою його руки, тулилася надійно до його сильного плеча. «Вперше Ілаш здався їй могутнім, високим». Вона почала звикати з думкою, що втратила Петра назавжди і їй прийде жити з Ілашем життя прожити.

(Далі буде)

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ЛЮТИЙ

5 лютого

• 88 років від дня Народження Івана Лібера (1932) видатного композитора, публіциста, письменника, диригента та викладача музики.

6 лютого

• 74 роки від дня народження Аурела Дана (1946-2019), видатного марамороського художника румунського походження, доброго співпрацівника публікацій Союзу українців Румунії.

• 2 роки від дня смерті Миколи Крамара (1944-1918), фольклориста, диригента та викладача музики.

12 лютого

• 80 років від дня народження Корнелія Регуша (1940-2002) – українського письменника, університетського викладача.

19 лютого

• 65 років від дня народження Ірини Петрецької Ковач (1955), публіциста та редактора часопису «Вільне слово».

20 лютого

• 17 років від дня смерті Михайла Небиляка (1949-2003), українського письменника, педагога та культурного діяча.

Іван КІДЕЩУК

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА НАРОДИЛАСЯ У «РАЮ МОЛДОВИ»

II . РОКИ ДИТИНСТВА З УСТИЯНОВИЧАМИ ПОБЛИЗУ МОНАСТІРЯ СВЯТОГО ІВАНА СУЧАВСЬКОГО

Шанувальникам творчості Ольги Кобилянської добре відома тривка любов письменниці до цілющої краси природи, що буяє квітами і гірськими травами, пташиними концертами, безліччю різнобарвних комах та чудодивом високих струнких і вічнозелених ялиць, які стерегли і стережуть й зараз Гумор, шикуючись уздовж коротеньких вуличок, що ведуть прямо у таїнство гір, – а їх безліч, бо розгалужуються вони від центральної дороги міста, яка звивається, мов казкова величезна гадюка, від сучасного затишного скверика, де стоїть б'юст письменниці, до завжди людного і гамірливого центру. Звідси вона розгалужується на автошосе і вулицю, на якій жила в ранньому дитинстві Ольга зі своєю родиною і яка веде краєм лісу до монастиря Гумору. Звідси, після призначення батька на нову посаду, родина Кобилянських вперше їхала чарівною лісовою дорогою в Сучаву, колишню столицю Молдови.

У другій половині XIX століття, коли сім'я Кобилянських переїхала в Сучаву, життєві умови були скромними: не було електроенергії, нічного освітлення вулиць, водопроводу, не була прокладена залізнодорожна колія. Лише на зламі століть австрійці розв'яжуть все це, а також побудують нові споруди адміністративних закладів, шкіл і лікарні, укріплять руїни фортеці Штефана Великого та реставрують монастир Святого Івана Нового Сучавського, заснують міський парк ім. Франца Йозефа, щоб хоч на крихітку приблизити Сучаву до вигляду ближніх Чернівців.

З 1868 р. багатодітна родина Юліана Кобилянського живе у центрі міста, недалеко греко-католицької церкви Воскресіння Господнього, де у 1870 прийде на парафію отець Микола Устиянович, український поет-патріот і близький друг славного галичанина Маркіяна Шашкевича. Пізніше сім'ю Кобилянських згадуватиме Ольга Устиянович у своїх юнацьких спогадах про подружку Ольгу Кобилянську: «На краю містечка Сучави була при гостинці велика криниця Шипіт. За нею простора толока, а близько неї стояв домок сім'ї Кобилянських». Теж недалеко монастиря, на схід від церкви, можливо, жили Кобилянські, ліворуч дороги Сучава-Фелтічени, коло тодішньої криниці Шипіт. З самого початку близь-

кий монастир дивував дітей багатолюдністю і непохитною вірою людей у Бога. Парохіальна хата була позаду церкви Воскресіння Господнього прямо перед монастирем Св. Івана Сучавського. Тут дружні діти між грою, казками та співками нераз спостерігали, що діється кругом монастиря. Ольга гралася з трьома дочками отця, близькими до неї за віком, від них же навчалася української мови. У велике полудневе вікно вона приглядалась до нещасних старців, які просили милостині, а в багатолюдні дні літнього храму спостерігала, як заможні обдаровують монастир і бідних людей, подають милостиню старцям та калікам, що всіма шукали у Святого Івана порятунку та ласки Божої (див «У Святого Івана»). Між Ольгою Кобилянською та сестрами Устиянович Ольгою, Марічкою і Євгенією зав'язалась нерозривна дружба, як і між 9-річним Іваном Устияновичем та 11-річним Юліаном Кобилянським. Близькі за віком діти розумілися надзвичайно добре, як свідчить письменниця у своїх мемуарах «Сама про себе», написаних для професора Смаль-Стоцького. Ольга Кобилянська зізнається, що: «Між мною і наймолдшою донькою достойного білоголового поета Ольгою зав'язалася щира, нерозривна приязнь, котра тримає по сьогоднішній день. Спімну лиш те, що з ніким пізніше в житті не запалювалась я так разом до книжок будь-то наукових, чи з поля мистецтва, як саме з Ольгою Устияновичкою» (Богдан Мельничук, «Найкраща в нації дочка», ЧНУ, Чернівці, 2015, с.39). Певне, діти не раз слухали літургії в українській церкві Воскресіння Господнього, де служив отець Микола, приглядалися до сусіднього монастиря Нового Івана Сучавського, як дізнаємось із оповідань О. Кобилянської «У Святого Івана», «Жебрачка» та ін. У вільний час діти сходили доріжкою до потока, там переходили на горб до кріпості Св. Штефана Великого, де височіли розвалені стіни – свідки історичних грізних днів татаро-турецьких та польських нападів на колишню столицю Молдови. Гармонійне співжиття у сім'ї Устияновичів, признавалася Ольга Кобилянська, огрівало їхню душу дитячих та юнацьких років у домі отцівським: «Це був перший правдивий руський дім, в який ввійшли ми, діти, і почули, крім як у рідній хаті і деінде руську мову й руські пісні» (там само), а це свідчить про те, що саме в цьому домі діти навчалися бути справжніми українцями, і для Ольги така атмосфера послужила імпульсом до майбутньої любові укра-

їнського письменства. Пізніше письменниця, яка дуже високо цінувала свою подружку дитинства, жалітиме, що не пощастило Ользі Устиянович та її братові Юліанові побратись, хоч між ними двома була довга і тривка любов; Юліан одружився пізно, а Ольга Устиянович розділила долю своєї подруги і тезки Ольги Кобилянською.

Сучавські спогади Ольги Кобилянської про незабутні роки раннього дитинства залишаться для неї назавжди живими, пізніше деякі з них вона описала у своїй ранній творчості. Здається, що на душу малої Ольги особливо вплинули сцени з убогими людьми, що приходили до церкви по милостиню, і згодом, де б їх не зустрічала, письменниця відчувала подих горя й потребу допомогти, як довідуємось з нарисів «Жебрачка» (1887), «У Святого Івана» (1890) та «Мати Божа» (1894) і з останнього роману «Апостол черні» (1926/28 – Прага і 1936 – Київ). Чудові картини церкви з образами Матері Божої та Ісуса Христа були постійно живими в її серці й душі, бо присутність дитини з ранніх літ у церкві зародила в її душі віру у велич Всезахисниці від людського горя, як зізнається

Церква Воскресіння Господнього в Сучаві

пізніше в нарисі «Мати Божа», «немов уві сні»: «Так. Раз бачила ти мене ще дитиною. Це було перший раз. Я прийшла була з двома сиротятими. З нужденної музики удержувались вони, волочились, майже жебраючи, з одної місцевості до другої. Співали й грали... Твоє дитяче серце краялось на їх вид, хоч і не розуміло вповні нужденності їх положення. Дитиною, як і вони, не мала ти ще ясного розуміння про життя, а однак по твоїх очах пізнала я вже твою будучу душу! Я бачила, коли ти вже мене не виділа, твої гіркі сльози над ними; бачила ті сльози ще місяць опісля. Тоді-то зложила я на твої уста поцілуй з бажанням, щоб правда, котра збудилась у твоїм серці, переходила тобі колись і через уста» (Ольга Кобилянська, Т. 1, Чернівці, Букрек, 2013, с. 177). Старша людина з щоденними турботами життя відхиляється від дитячих божественних зображень, які колись бачила, відчувала. І жінка в темнім убранні

пригадує їй роки, проведені в церкві: «А прецінь бачила ти мене стільки разів! – і вона усміхнулася матовим улітаючим усміхом. – На мене споглядають, – говорила вона, – однак майже завсігди без думки, без пам'яті!..» (Там само, с. 177). І згадує її милосердя до бідолашних жінок, яким старалась допомагати (до напівбожевільних, осліплених, старих, хворих, до вдовиці, яку покинули діти, до чужої молодой жінки без пристановища, яку поважатиме і посмертно). І справді, в одній із цих доріг свого добродійства авторка згадує, як зупинилась перед відкритими дверима церкви і побачила з лівого боку вітваря біля безлічі свічок, квітів та серпанків образ Пречистої Діви Марії з маленьким Ісусом і була певна, що «Її очі пригадували мені очі оцеї тут. Очі – Матері Божої! Однак у кого бачила я тоту лінію біля уст, – лінію несканного горя і болю, котру мала оця?» (с. 179). Нарешті, хоч і впізнала Її, Вона не допустила поклонитись, поспішаючи далі світом «Задля правди і задля любові» (Там само) і порадила, як відшукати «Того, за котрим тужить серце!» Того, що приносить світло Воскресіння. Нарис «Мати Божа», що явно свідчить про релігійні переконання письменниці, був недоступний читачам, і появляється вперше у першому томі запланованого десяти томного повного видання творів Ольги Кобилянської (див. Ольга Кобилянська, Т. 1, Чернівці, Букрек, 2013).

У своїй передмові до цього тому Світлана Кирилюк відмітила, що першим творам буковинської письменниці характерні «пережиті реалії» зі спогадів побаченого, відчутого і осмисленого (С. Кирилюк, «Світ прози Ольги Кобилянської», с. 64), зокрема, з духовного світу, де народ, або й сама авторка, шукають точки опору завдяки релігійній свідомості життя-буття. Єдиний нарис сучавських спогадів «У Святого Івана» представляє увіренність народу в Господню допомогу, як убогих, так і багатих, а посередником їхніх чекань служать мощі Св. Івана Нового Сучавського, до якого кожного року, вкінці червня, сходяться на мольбу багаті з дарунками, а недужі і жебраки по Божу ласку. Нарис, крім духовного шару увірування людей у церкву, звертає увагу на соціальні відтінки злиденного життя селянства на Буковині образами старих жебраків та калік, що просили милостині при вході до монастиря у всіляких дрібних крамарів та шахраїв з дрібними товарами, поруч з нещасними хворими і віруючими людьми, що неприємні зі спеки й диму свічок. Між ними авторка звертає увагу на масове скупчення людей біля старого сліпого лірника, що жалібно скаржився народною піснею: «Нема правди і не буде,/ Розважайте, добрі люди!/ Неправдонька між верхами,/ Свята правда під ногами!»

(Продовження на 22 с.)

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА НАРОДИЛАСЯ У «РАЮ МОЛДОВИ»

(Продовження з 21 с.)

На цей плач відзивається дев'ятилітня дівчинка, звертаючись до своєї бабусі: «А де тота правда?», щоб дізнатися від бабусі, що правда – «У Бога, дитинко!». А коли дитина запитала знову «Чому нема правди?», замість відповіді запримітила «безпомічний усміх» бабусі і задумалася з цих ранніх років, чому-то між людьми правди немає! Тому між сучасними спогадами відкриваєм дану відповідь таки в першому нарисі «Жебрачка» (1884), бо між людьми правди немає, коли любові немає, як свідчить Ап. Павло, що «Любов понад усе: 5. не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла» (І. Кр. 13:5). Герой нариса, який живе у сусідстві славного монастиря, належить, певне, до верхів, коли не може витерпіти «скавуління» жебрачки, яка з раннього ранку просить милостині, яку приносить пізніше чоловік, що божеволів з нетерпіння: «Але я зроблю всьому кінець... Шпурну їй грошей, щоб мовчала, або щоб просила, хоч жебрацьким тоном, або щоб...», або щоб... ох! Щоб ти зацікавилася!» Коли переконається, що жебрачка цілком сліпа, і почує, як благословить його за те, що першим змилювався над нею, його охопить – виокремлює скритий протест впевнено віруюча авторка – якесь ніцшеанське «Неказанно гидке чувство...» (Ольга Кобилянська, Т. 1, «Жебрачка», сс. 136/7, 2013, Чернівці).

Церкву Воскресіння Господнього, засновану володаркою Єленою, дружиною володаря Петру Рареша у 1551 році, австрійці у 1837 році передали тимчасово рутенській (українській) громаді Сучави. У ній і служив отець Микола Устиянович, що знайшов вічний спокій (1885 р.) на Сучавському цвинтарі «Расає/Спокій» біля кріпості Св. Стефана Великого. А для Ольги Кобилянської дружба з родиною Устияновичів і часте перебування біля цієї церкви та монастиря Св. Івана дадуть основу для народження згаданих творів про старого лірника і бабусю, про жебрачку і про зустріч з Матір'ю Божою та Ісусом Христом, яких продовжувала шукати ціле своє життя, – незгасні зорі її душі та серця, символи правди і Божої любові, письменниця нестиме своєму народу до кінця свого життя.

Невідомо нам скільки і коли навідувалась письменниця до родини Устияновичів після 1875 року, бо єдиний раз, який пощастило відкрити її присутність у родині отця, були відвідини з нагоди весілля Марії Устиянович із Сидором Бобикевичем вкінці травня 1883 р., на яке зі сторони Кобилянських запросили як весільних батьків Євгенію з Ольгою. На той час Ольга Кобилянська була початківцем у літературі,

а на весіллі подружки мала можливість пізнати румунського поета Міхая Емінеску, який прийшов гостем із своєю сестрою Аглаєю, приятелькою Марії, та швагrom Іоаном Дроглі, шкільним інспектором Сучави та Кимполунгу, де залишив і посвідчення своєї присутності на срібнім блюді-подарунку: «31 травня 1883 – Міхай» (див. Микола Чередарик, ж. «Обрії», Бухарест, 1983 р., с. 190). Про зустріч Ольги Кобилянської з румунським генієм ніхто й не згадував, у тому числі й сама Ольга Кобилянська, бо в той час ніхто не усвідомлював (крім співця Мірчешт Васіле Александрі) його геніальність, яка оправдалася посмертно, як і в Шевченка. З румунських біографів теж ніхто не звернув уваги на зустріч письменників.

Сучавський період раннього дитинства Ольги Кобилянської, поділений між рідним містечком Гура-Гумора та історичною Сучавою, наситив душу майбутньої письменниці любов'ю до природи та любов'ю до церкви, Бога і ближніх на фоні щирої незабутньої дружби з багатодітною сім'єю Устияновичів, зокрема з Ольгою та її сестрами, що любили літургії біловолосого і доброго отця, задивлялись нераз на монастир Св. Івана, балакали українською мовою, до якої горнули свою Олю батько й мати, гралися, співали, переказували казки та слухали фантазії і свіжо прочитані чеські казки Олі, яка дуже тішилась своїм першим критиком Ольгою Устиянович. З цього приязного й умного дитинства Ольга Кобилянська винесе у своїй душі любов до убогих і нещасних людей, до простих селян, які стануть її невмирущими персонажами («У Святого Івана», «Жебрачка», «На полях», «Час», «Банк рустикальний», «Він і Вона», «Некультурна», «Покора» тощо) разом з категорією української інтелігенції, зокрема жінок, які взагалі важко добивались освіти і посад, тому молода письменниця жаліла, що втратила свою дідівську спадщину аристократизму і боролася за права жінок («Гортенза», «Вона вийшла заміж», «Аристократка», «Impromptu phantasie», «Vals melancolique», «Царівна» та ін.), намагаючись дати читачам зразки – признавалась Кобилянська – «до теперішніх Марусь, Ганусь, і Катрусь, які можуть стати жінками європейського характеру» («Щоденник»), якою і стане майбутня «Гірська Орлиця» Кимполунгу, де пройшла жадібна до знань Ольга гарні, але нелегкі кроки самоуцтва і самовиховання, де перейшла від німецької культури до української. Тому вона вчилася, читала, писала, малювала та намагалася створити коло видатних українців, щоб успішно зростати в літературі, грала у театрі й їздила на коні, щоб пізнати рідний край та людей, щоб створити із себе Царівну.

ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ

Українкам з усіх країн світу пропонують долучитися до літературного конкурсу ім. Марусі Бек.

Світова федерація українських жіночих організацій (СФУЖО) у партнерстві з Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) проголошує

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО ІМ. МАРУСІ БЕК

для українок з усього світу (WFUWO Marusia Beck Literary Competition) з нагоди 70-ліття СФУЖО.

Учасницям змагання пропонується, написавши есе, нарис або оповідання, розкрити тему:

«Що можу я, українка третього тисячоліття?»,

ПАМ'ЯТАЙ ПРАЦЮЙ ПЕРЕМІАЙ

ПАМ'ЯТАЙ ПРО НАЙКРАЩИХ, СТАВАЙ НАЙКРАЩОЮ

З НАГОДИ 70-ЛІТТЯ СФУЖО
XXXI ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС
СФУЖО ІМ. МАРУСІ БЕК
ДЛЯ УКРАЇНОК З УСЬОГО СВІТУ

ТЕМА КОНКУРСУ:
**ЩО МОЖУ Я,
УКРАЇНКА
ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ?**

ПРИЙОМ КОНКУРСНИХ РОБІТ ВІДБУВАТИМЕТЬСЯ
31.01.2020 — 31.05.2020
concursm.beck@gmail.com

• Вік конкурсанток 14-25 років.

• Авторка повинна подати коротку довідку про себе: прізвище, ім'я, вік, країна проживання, домашня адреса, фото).

• Встановлено також обсяг робіт для двох вікових категорій:

14-17 років – до 1000 слів, 18-25 років – до 2000 слів.

• Праця повинна бути підписана псевдонімом, друкуватися шрифтом Times New Roman текстового редактора Word розміру 14, інтервалом 1,5.

Переможці конкурсу отримають грошові винагороди.

Друковані українською мовою твори з переліком використаних першоджерел треба надіслати на електронну скриньку concursm.beck@gmail.com з позначкою «На літературний конкурс СФУЖО ім. Марусі Бек».

Прийом конкурсних робіт розпочався 31 січня і триватиме до 31 травня 2020 р.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LIV)

Літературознавство. Дослідницькі напрямки.

10. Пропагування художньої української літератури Румунії.

5. Кроки її становлення

(Продовження з № 306)

Диверсифікація художніх підходів у зображенні власних душевних переживань та довколишніх суспільних реалій, попри представлених у попередніх статтях Миколи Корсюка, Михайла Небиляка, Івана Ковача, Корнелія Ірода, Степана Ткачука, Михайла Михайлюка, Миколи Коцара, Оксани Мельничук, Івана Непогоди, у достатній мірі наявна у творчості Юрія Павліша¹, одного із зачинателів рідномовної поезії, у першій збірці поезій якого «У праці, у пісні, в любові», на протилежності ледь сугерованої своєю назвою тодішньої соціальної ангажованості, запримітне намагання автора знайти свій «голос», «звучання» якого почало виявлятися після тринадцятирічного випробування в другій збірці «Акорди» (1974), у якій Павліш, «стоячи, немов на лезі» (М. Михайлюк), «оберігаючи свій голос від впливів, найбільше від несприятливих контамінацій», дбає про формування власної манери «письма», пише вірші пастельні, сентиментально-споглядальні, філософсько-розмислюючі й інші, постійно експериментуючи з претензійними формами сонета, ронделя пантума та хайку в почергових збірках «Щебет» (1976), «Сходи» (1979), яку ретельно проаналізувала Магдалина Куцюк, відзначаючи деякі недоробки, але й поетичні здобутки, що засвідчують «підняття» автора на вищу «сходинку» художності: влодіння широкою палітрою, складеною метафорою, постійне випередження змістовного вислову формальною віртуозністю, перехід від композиційного принципу до циклічного, вміння складати досить вимогливі ронделі, добре зберігання схеми пантуму, амбіція підпорядковувати себе якнайбільш строгим вимогам прозодії². А молодший Павло Романюк, вважаючи Павліша «одним з найстарших українських поетів Румунії», оцінює цю збірку Юрія Павліша як «шлях до роздуму і самопізнання», цикли якої вміщують визначальні координати творчості поета, останній цикл «Шрами тижня» будучи «кульмінаційною точкою, останньою „сходинкою“», якою Павліш «сходить до самого себе»³. Інші збірки Павліша – «Неозорі

далі» (1980), «Хвилі» (1982), «Дороги» (1985), «Посередник» (1999), «Роси слів» (2008), «Рідне слово» (2013), «Через поле, через яр йшла Лисиця на базар» (2014), в яких у тій чи іншій мірі наявні визначені дослідниками поетові підходи та художні засоби мовної експресивності.

На шкоду української літератури Румунії, Юрій Павліш перестав друкуватися. В упорядкуванні Михайла Гафії Трайсти 2019 року Бухарестське видавництво «RCR Editorial» надрукувало показову добірку Павлішевого доробку «Колиска гомону»⁴, яка охоплює зразки таких поетичних різновидів, як хайку, пантуми, ронделі, сонети, присвятні сонети, катрени, цикли «Попіл і розмай» та «Ліричні настрої». У своїй післямові Михайло Гафія Трайста відзначає прагнення Павліша «досягнути гнучкості й тонкості у виявленні своїх думок та почуттів» і «постійно орієнтується на вивірені віками закони поетичної творчості».

Стильового урізноманітнення українській поезії Румунії надали й інші творці. Вповні самотній з-поміж них – це Іван Неґрюк, який дебютував у серпневому числі газети «Новий вік» 1970 р., ще будучи учнем IX-го класу Сучавського ліцею, виступаючи згодом понад десять років з віршами в «Літературному додатку» газети «Новий вік», у колективній збірці «Окрилений час» та в науково-художньому альманасі «Обрії», чимраз переконливіше заявляючи про себе. Безперечно, вплив на його мову і стиль мало навчання у Чернівецькому національному університеті.

Перша його збірка «Металеві квіти» (1983), засвідчила появу в українській поезії Румунії вповні самотнього автора, який «за художницькою поетикою, внутрішньою інтонацією, навіть за зображувальними засобами та мотивами мало схожий на інших поетів, нікого не наслідує явно» (М. Михайлюк). У його поезіях немає милозвучності, мелодійності. Вони – скупчення метафор, стислі й лаконічні, зате сповнені сугестивної сили, яка полегшує сприймання суті художнього вираження, завдяки чому його скупі, не розгорнуто-описові, а стислі картини і малюнки подають «сугестії» до роздумів чи такі роздуми

про життя і світ, про рідну землю і сліди на ній, як відзначає той же Михайлюк.

Улюблений Неґрюків образ – *криниця*, яка, крім предметного, має і широке символічне значення: джерело життєдайності, чистоти і віддзеркалення душевного самозаглиблення. У прямому значенні поет вживає слово *дім*, а в переносному значенні надає слову широкого значення – *мир*.

У свою чергу, Ігор Лемній відзначає той факт, що «Неґрюкова поезія настільки цікава, свіжа, неповторна, що до неї варто повернутись тепер і, мабуть, у різних контекстах, і в майбутньому». А це тому, що Неґрюк доводить, «що пишній палац поезії можна збудувати і без ристування ритму і рими», як це видно в його збірці «Золотий браслет слова», поезії якої – це невеличкі тексти (у більшості випадків), які декому можуть здаватися безформними, але всупереч такому, на перший погляд, парадоксальному сприйнятті, вони – навдивовижу музикальні. У них немає зовнішньої співзвучності чи мелодійності, а є метамелодійна співзвучність, надана поєднанням сенсу вірша з його звучанням, характерна всій Неґрюковій поезії. Музика його віршів здебільшого – підтекстова, оскільки він володіє тонким відчуттям глибокого зв'язку між сенсом і звуком, це музика, тісно поєднана з властивою Неґрюкові метафоричністю і образністю⁴. А Магдалина Куцюк, наче вимогливий і прискіпливий але позитивно намірений викладач, яким вона була все своє життя, в аналізі Неґрюкової збірки «Металеві квіти» (1983) звертає увагу на те, що авторові «ще заважає здійснювати до кінця прекрасні задатки його таланту», відзначає і в чому полягає його талант: поезія Івана Неґрюка – пізнавальна і широко масштабна, в ній поет знаходить спосіб пов'язати найосновніші процеси всесвіту з людською душею, оскільки, «зондує» свій поетичний матеріал – металеві квіти, він несподівано натрапив на жилу золотої руди, образний художній відповідник виробничого терену (в якому він спочатку працював) – горіння металу, стружки якого слугують йому багатозначними символами⁵.

У «координату» української поезії Румунії вніс належний доробок мараморошець Іван Арделян, професор Клужького університету, який дебютував 1961 р. у г. «Новий вік», а 1987 р. Бухарестське видавництво «Критеріон» надрукувало першу його збірку поезій «Дорога». Внаслідок подальшої поетичної діяльності, через три роки він став (1990) членом Спілки письменників Румунії, належачи, поряд з Іваном Ковачем, Михайлом Небиляком, Павлом Романюком, Іваном Онужиком, Теофілом Ребошапкою й іншими до третьої хвилі українських

письменників нашої батьківщини. У 2000 році появилася друга його збірка «Назустріч вікнам». Перша й друга його збірки були перекладені на румунську мову. А тільки через рік, тобто в 2001 появилася третя поетова збірка «За порогами неба», у передмові до якої Степан Ткачук властивим йому пластично-метафоричним стилем відзначив художню якість поезій Арделяна, який по професії фізик, а за покликанням – чаклун витончених краями слів та блискавичних ідей голубого кольору буковинського монастиря Воронець. Внаслідок осягнення такої поетичної мистецькості, 2001 року Арделяна удостоєно премією Спілки письменників Румунії. Поетична його працездатність – явний факт: 2002 року появилася чергова збірка «Руки до неба», а 2004 – румунською мовою «Impresii de călătorie», далі – ряд багатьох інших збірок, які, разом з постійним виступом включно до наших днів на сторінках «Нашого голосу» та решти публікацій СУР-у, усе ним здійснене засвідчуючи його перманентність в українському поетичному просторі Румунії.

Іван Арделян – автентичний, «чистий» лірик, який, позбувшись, на початках, впливу «безбарвних» наукових суджень (він же – учений-фізик) і засвоївши способи художньої експресії, сформував власний стиль, здійснюваний вільними віршами, в яких переважно «пунктирами» (окремими словами, короткими називними реченнями, зашифрованими метафорами, інтерогаціями тощо) виражаються душевні стани поета, який постає з поезій у двох іпостасях: диверсифіковано тематично-ідеалістичній і монокордно-драматичній (переважно в останніх публікаціях), що конотує сповідувані поетом аспекти драми екзистенції: неминучий життєвий кінець, подібний стіканню електроструму в холодну землю; гнітюче відчуття проходження «останніх сто метрів» земного шляху; прагнення «хоч однієї хвилини щастя» взаміну за безліч сумнівностей (своєрідне відлуння мотиву Міхая Емінеску); сприйняття неминучого земного кінця біблійними символами тощо.

(Далі буде)

Примітки

1 Михайло Михайлюк, Від «Акордів» до «Хвиль» // Михайло Михайлюк, *Слово про слово*, с. 124-140.

2 Магдалина Ласло-Куцюк, «Сходи» Юрія Павліша // «Обрії», 1981, с. 154-160.

3 Павло Романюк, «Сходи» по шляху до роздуму і самопізнання // «Обрії», 1981, с. 162-165.

4 Ігор Лемній, *Пропервні в нових шатах* // «Обрії», 1988, с. 172-176.

5 Магдалина Ласло-Куцюк, *Віддзеркалення вогню* // «Обрії», 1984, с. 109-118.

Віктор ГРИГОРЧУК

«НАПИСАННЯ КНИЖКИ – ЦЕ ТАЄМНА ЕНЕРГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПОСТІЙНОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ ВСЕВИШНЬОЇ МУДРОСТІ...»

(Інтерв'ю з журналістом та письменником Євсебієм Фрасинюком)

Моїм гостем та гостем читачів «Нашого голосу» є відомий письменник, журналіст, літературознавець, педагог, громадський і культурний діяч Євсебій Фрасинюк. До речі, відомий не лише в Румунії, а й на Україні. Ось як охарактеризував кількома словами Євсебія Фрасинюка письменник і публіцист Михайло Михайлюк: «...переді мною Євсебій Фрасинюк поставав у іншому світлі – у світлі сформованого інтелектуала з солідною культурою, чільного в когорті негостинської інтелігенції останнього півстоліття. Я зрозумів, що світ книги для нього виходить поза сферу естетичної насолоди, він є для нього найперше джерелом знань, осмислення кардинальних віх історії та цивілізації людства, їх взаємозв'язку з українською історією та культурою, вгадувалося, що його бажанням є насамперед знати, зрозуміти, осмислити, зважити, а потім уже виразити свої думки письмово».

легковажити ним! Раджу виховувати дитину із самого початку тихим добрим словом – тоді збудуємо у її душі прекрасний світ! Представляти дітям нові книги, а не нові гаджети!..

– Зараз не дуже популярно відвідувати бібліотеки у класичному розумінні, але все ж таки, це своєрідний культурний ритуал. Як Ви до цього ставитесь?

Потрібно, щоб сьогодні бібліотека була не тільки засобом позики книжок, а місцем розгортання привабливих, головню для молоді, дійств: конкурсів на літературні теми, заходів, спрямованих на плекання літературних здібностей читачів, інтерферуючи літературу з іншими видами мистецтва – музикою, малюванням, хореографією, тощо.

– Хто для Вас сучасний читач?

Для мене сучасні читачі, за умови, що вони і роздумують над тим, що читають, – це та суспільна категорія, котра ще продовжить сучас-

ну цивілізацію. Але таку категорію треба розвивати і заохочувати. Гарним прикладом у цьому плані може послужити досвід Нідерландів у проведенні свята літератури, під час якого цінителі книги отримують різні пільги, в тому числі і безкоштовний проїзд потягом по всій території країни.

– Хто такий письменник? У чому різниця між письменником, публіцистом і журналістом? Хто з них може більше собі дозволити?

Письменник – це духовний будівельник, котрий разом з читачем, на основі глибокого пізнання минушнини і прожитого, будує кращий можливий людський світ. Письменник – це «круглий» творець, публіцист – це письменник, що висвітлює у власному баченні важливі проблеми сучасності та роль особистостей

– Пане Зибі, якщо Ви дозволите мені назвати Вас, як тут, у нашому селі, вітаю Вас! Дуже дякую, що знайшли час поспілкуватися зі мною і з нашими читачами!

Як, на вашу думку, популяризувати читання серед дітей, прививати їм любов до книг?

На превеликий жаль, мушу сказати прикру річ: всі різновиди любові, включно і до книги, починаються від батьків дитини, від дідуся і бабусі. Якщо замість книжки дитина виховується смартфоном, планшетом чи іншими сучасними електронними засобами на основі зображення, а не слова, то пізніше слово стане для дитини маловартісним, і вона буде

у них, а журналіст – це професійний літературний працівник журналів, газет, що постійно інформує читачів про важливі події в суспільстві. Всі три – це талановиті володарі творчого слова. Ніхто з них не повинен дозволяти собі більше, ніж дозволяє йому професійна етика.

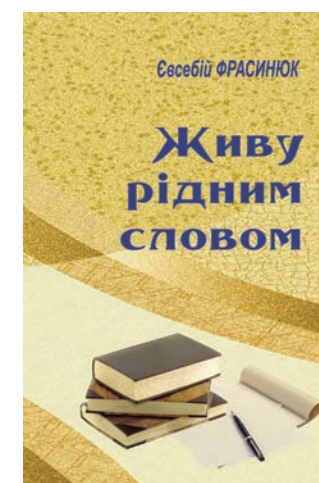
– Як Ви особисто сприймаєте процес написання книжки?

По-перше, завжди говорю, що я – більше «письменник» ніж письменник! Але, щоб дати відповідь на Ваше запитання взагалі, то скажу, що написання книжки, у значенні її задуму, плекання та народження, це таємна енергія залучення певної людини до постійного збереження Всевишньої Мудрості або інформаційного поля, як кажуть деякі науковці. Письменник – це творець книжки, того уявного можливого кращого світу, а читач – є відтворювачем такого світу, насамперед у власному естві. Існує мудра приказка: Людина не може уявити неможливе, все залежить від неї, від Верховної Мудрості й від часу!

– Які найнесподіваніші моменти були у Вашому письменницькому досвіді?

Найнесподіванішим моментом вважаю відкриття Г. С. Сковороди. Шукав матеріалу для статті «Цикл різдвяних свят – традиції, звичаї, обрядодіяння» у Негостинській шкільній бібліотеці, – бачте, у бібліотеці! – та потрапив на книжку Г. С. Сковороди «Сад Божественних пісень». Заполонений піснями «Сад...», «Харківськими байками», «Афоризмами» та кількома філософськими трактатами українського поета-байкаря-філософа пілігрима, я переклав їх на румунську мову, а коментарі до 31 пісні були видані 2014 року книжкою «Ключ до Саду Божественних пісень».

– Хто вам імпонує серед класиків і сучасних письменників світової та української літератури?

У кожній літературі завжди імпонують класики, а з сучасних ті, котрих прийнято називати «живими класиками». А оскільки про смаки не сперечаються, не наважуюсь перевантажити журналістський простір. Але можу признати, що, зокрема, шаную українську літературу в Румунії!

– Пане Зибі, скажіть, чи вважаєте Ви себе щасливою людиною? І що, взагалі, оте щастя? Чи існує воно?

Так. Щодо визначення щастя звернусь по допомогу до Сковороди: «Щастя, де живеш? Горлиці, звістїте! Щастя, де живеш? Мудрії, скажіте!... Щастя нема на землі, ані в далі неба./ Не замкнулось у вуглі, інде шукать треба». /.../ Ззовні не шукай мене, то й знайдеш негайно» (Пісня 21-а). Також він твердить, що існує щастя тільки в нашій сродній праці, тобто у наших природжених здібностях, якщо наслідуємо їх!

– Якби Бог викликав до себе і запитав, чи хочете Ви щось змінити у своєму житті, прожити його ще раз, що б Ви відповіли перед обличчям Всевишнього? Чи хотіли б Ви прожити іще одне таке саме життя?

Таке саме – зовсім ні! А краще – це був би спонукливий виклик!

– Як Ви гадаєте, яка література потрібна у нашому суспільстві? Що розвиває його, а що призводить до деградації?

У кожному суспільстві існує відповідна йому література, а шедеври, як правило, випереджують розвиток даного суспільства. Деградує літературу її нечитання!

– Як Ви могли б охарактеризувати сучасну українську літературу, яка видається в Румунії?

(Продовження на 28 с.)

«НАПИСАННЯ КНИЖКИ – ЦЕ ТАЄМНА ЕНЕРГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПОСТІЙНОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ ВСЕВИШНЬОЇ МУДРОСТІ...»

(Продовження з 27 с.)

Я схильний до твердження, що сучасна українська література Румунії є одна із найкращих у діаспорі, якщо не найкраща! Дійсною і незаперечною є її естетична вартість. Переважає поезія, є солідна проза, на жаль, обмаль драматичних творів, тільки початкові кроки, а також літературної критики. Видання її за фінансуванням СУР є надзвичайною початковою роботою, і якщо вона доходитиме до читача, то свідомість і гідність наших українців сягне вищого якісного щабля.

– **Які книжки допомагають Вам у творчій роботі?**

Я зацікавлений у справжній історії України та у народознавстві. Це мені допомагає пізнати правильно мій рід і самого себе та відкривати правдивий варіант життєвої дороги. У творчій роботі це все переосмислюється і при допомозі певного натхнення впливається у мої погляди стосовно людського життя-буття. Сковорода і Шевченко, на даний момент, є духовними колонами моїх старань.

– **Як Ви оцінюєте стан сучасної української літератури в Румунії?**

До вже сказаного додаю тільки те, що на горизонті дуже мало молодих, так сказати, закоханих у музу, в красне слово.

– **Пане Зибі, скажіть будь ласка, якою, на Вашу думку, має бути сучасна українська література? Чи Ваші уявлення збігаються з дійсністю?**

Моя відповідь буде ще одним варіантом вже сказаного: сучасна українська література має бути читаною та пройденою крізь сіті літературної критики. Збіг уявленого з дійсністю анулює силу уяви. Дійсність повинна прагнути до можливого кращого уявленого світу!

– **Шкільна програма з української літератури щороку коригується. Твори яких українських письменників Румунії, на вашу думку, мали б увійти до шкільної програми?**

Коригується тому, що є надто багато коригентів!.. До шкільної програми повинні увійти твори письменників, котрі є членами Спілки письменників Румунії або України.

– **Чи є щось таке, за чим шкодуєте? Якби була можливість, що змінили б у житті?**

Шкодую за непрочитаним. Змінив би самого себе..., можливо на кращого!

– **Чи є у ваших книжках певна місія? Як має змінитися читач, на ваш погляд, коли він перегорне останню сторінку?**

Напевно, відкрию місію, коли напишу останню сторінку!.. Зміна у внутрішньому єстві читача залежить від нього. Письменник чи публіцист висловлює свої погляди, якщо вони відповідають на запитання життєвих випробувань читача, то книжка стане йому другом. В українському народознавстві є прислів'я: хто має доброго друга, той є щасливим!

– **Яким бачите своє найближче майбутнє як письменника? Чи маєте вже якісь плани?**

Видати книжку літературних коментаріїв до віршів Тараса Шевченка, написаних після повернення із заслання, та її переклад на румунську мову.

– **Що б Ви побажали тому, хто починає писати?**

Писати і читати, читати і писати!

– **На завершення кілька слів про Вас, назвіть книжки, які ви написали.**

Народився я у буковинському українському селі Негостина – це найгостинніший простір мого життя-буття. Насолоджували моє дитинство предківські традиції, звичаї та обрядодіяння, в котрих виховувалась душа та формувалось правильне ставлення як до природи, так і до ближнього. Доказом цього є те, що в плінні часу мене не покидають відлуння батьківських повчань, які стали стійкими етико-моральними засадами моєї життєвої дороги.

Вишкіл отримав у Негостинській семирічці, Серетській середній школі (український клас), у Сучавському трирічному педагогічному інституті та в Бухарестському університеті (факультет румунської мови та літератури). Працював викладачем румунської та української мов, а зараз «працюю» пенсіонером...

Досі видав чотири книги:

«Сад Божественних пісень» Григорія Сковороди – у перекладі на румунську мову.

«Живу рідним словом» – літературні есе, статті.

«Ключ до Саду Божественних пісень Григорія Сковороди» – літературні коментарії.

«Публіцистика. Події, постаті».

– **Дякую за цікаву і змістовну розмову.**

Микола КОРНИЩАН

Бездня

але те місце не вдіяло їй
задосить простору
скільки потрібно було б
для спогаду передмість
порожняви полудня
та пустим гробницям
після всього того часу
блудила без жодного переконання
без жодної мети та жодної охоти
оволодіти останні призначення
не бажала більш чим їй наділяти
та навіть і не чекала вагомих перемін
негаданих спіткань
чогось більш присутнього
чим власна особа
більш яснішого та більш світлішого
щось що могло б засвідчити її життя
птахи що залишали землю у свічадах
вікна в яких відсвічувався
тільки один лик
завжди чужий
декілька силуеток утікаючи за все те
чого можна було бачити
обирала обхідні шляхи бо ж визнавала
що за нею спостерігають
скляні мости де позбавлялася тіні
тільки щоби зможти повернутись
у ту саму темряву
позбавлену відбиття простору
країв та вулиць що вабили в пустоту

зупинялася тільки щоби заглядати
як підіймалась вода понад деревами
не могла збутися власних помислів
краї що вирости з інших країв
тільки щоби продовжити ілюзію безмежжя
ріки
інші ріки
інші та інші ріки
і єдина дорога
якою пройшла лишень єдиний раз
пройдена тими яких не перестріти ніколи
тими які прийдуть коли її позабудуть
коли мохи та лишаї накриють її тіло
поплутане мабуть з опором
потрібним сталій течії тієї ж ріки
з-понад лісу з тими ж тінями
залишеними для довічного блукання

їй потрібно було б ще хоча би одне життя
щоби зможти повернутися там же

будь-яка дорога кінчалась
тільки кам'яними огорожами
продовжувала інші дороги
ті якими поверталися тільки незнайомі
розповідали власні долі
мовбито старалися позбутися тяготи спогадів
казали що зважилися піти
тому що запущені далі були позбавлені
від будь-якого обр'ю
вони знали де була бездня
і саме звідкіль уже не можна було йти ніде
чекали мовчки
чекали постійно
і Вона поверталася
приходила завжди коли хтось наважувався
снити уривки реальності
усе що було
мить у якій народилися
тільки щоби терпіти власний час
навіть і без свого бажання

Аніколи

тільки відсіля можна було відійти назавжди
за все те чого можна було прозирнути
у містини де ти була об'єк
тільки щоби відчувати що зараз я був більш присутнім
чим годинами самотності

я чекав утеч у незнаєме
за все те чого міг уторопати
підозрівав що існують ще й інші перспективи
світі ясніші аніж будь-яке світло
засвідчуючи чіткі краї

я бачив усе те чого можна було побачити
тільки у відсутність часу
інші оселі на вулицях прибережжя
та інше небо що виплило з вікон
розлилось на ріку яка зав'язла в повітрі

десь повинен був знаходитись ще й міст
на березі піску та скла
над маяком з останніми клеписдрами
але я не знаходив майже нічого з того що споминав
ніякої дороги та ніякого вороття
до землі яка не узнавала твоєї тіні

я не міг повертатися там де навіть і час
не зупинявся аніколи

Із сучасної румунської поезії • Из сучасної румунської поезії

Лео БУТНАРУ

Лео Бутнару (н. 1949 року в селі Негурени повіту Орхей у Республіці Молдові) – поет, прозаїк, історик літератури, дослідник авангарду, есеїст і перекладач. У 2019 році повідомлялося навіть у міжнародних мас-медіа, що Лео Бутнару був висунутий на Нобелівську премію в галузі літератури. Його твори перекладені багатьма мовами.

У творчому доробку Лео Бутнару численні збірки поезії, прози, есеїв, перекладів, які появились в Румунії, Москві, Парижі, Сербії, Болгарії, Україні та в інших країнах. Лео Бутнару захоплюється європейським авангардом, зокрема російським і українським. Антологія, присвячена українському авангарду, була представлена в рамках культурних заходів, організованих Комісією з питань культури СУР.

Вірші Лео Бутнару, які подаємо в українському перекладі, були надруковані в журналі «Роменія літераре».

Щось спільне

Що в мене може бути спільного
З вмиранням мамонтів?

... Можливо,
така поезія...

Ледь нерішучий

Так воно є – Гамлета терзає
вагання:
– Бути чи не бути?

Одні вважають його вельми
тверезим
Інші майже божевільним

А Третій
насправді Перший над усім
Бог
запитус себе вагаючись:
– Сказати йому чи не сказати?

Чисто-правдиве

Серед цього фатального
забруднення
коли замість питної H₂O
люди п'ють рентабельну нафту
поміж калюж постісторії
та особливого постмодернізму
чисто-правдиве Мистецтво
стоїть присоромлене

ображене
запитально зацікавлене.
Промчала гуркотлива
тріскотлива юрба мінімалізму
обрізкавши
його гряззю
з ніг до голови...

Запах світу

Весна лагідна
літо спекотне
чи осінь тепла.
Крамниці Секенд-генд –
з навстіж відчиненими
дверима і вікнами.

Провітрювання, провітрювання
цілодобове.

Довкола – запах чужих країв
і тіл чужих.

Поети, поліція

Поезія і істина
Ґете

Жорстока сутичка на великій
площі
у самому центрі міста!

З одного боку – поліція
поети з протилежного боку
між ними натовп.

Вибухи, плакат, ломаки,
мегафони!
сльозоточиві гази
розпорошують натовп
слізливі вірші знову гуртують його.

Натовп скандує:
Patria o muerte!
Хочемо поезії і справедливості.

Бо ж не знають

Здається просто отак
можна розтлумачити трюк:

Блаженні ті, що вбогі духом
бо не знають бідолахи як то бути
багатий духом.

Казкове

I.
Моя любов – охоронець
безтілесної красуні

II.
Коли мій ангел-хранитель
утомлюється
і відпочиває
моїм охоронцем стає
така душа моя турботлива.

З румунської переклав
Михайло МИХАЙЛЮК

Із сучасної румунської поезії • Из сучасної румунської поезії

Адріан Пеунеску

Адріан Пеунеску (н. 20 липня 1943 року в селі Копичень повіту Синджерей у Республіці Молдові; п. 5 листопада 2010 в Бухаресті) – поет, прозаїк, есеїст, перекладач, літературний критик, публіцист, директор журналів, політик, засновник славнозвісного румунського поетично-музичного феномену «Ченаклул Флакера». Його твори перекладені багатьма мовами.

У творчому доробку Адріана Пеунеску численні збірки поезій, прози та есеїв.

Люстра

Прості електричні розряди,
великий знос ниток,
радість у ваших душах,
коли ви збираєтесь
за сімейним столом,
це мій спосіб буття,
ось як прийшов я
до загального спаду,
я – ваша люстра
з вітальні.

Документ

Все ж таки
документ кохання –
це документ влади,
не проста
міжстатева домовленість
про ніжність.

Алвафіт

Горе тим людям,
які засуджують
як містику
все, чого не розуміють.

Поетичне мистецтво

Бути
в стані любові
зі своїм народом.

Браконьєрство

Як ковтали форелі
кожний промінь світла,

їм було легше
бути у полоні ...

А ми над ними
з ліхтарями в руках.

Середній шлях

Між сльозозою
і фонтаном
залишається стільки:
право на травму.

Заява

Дивлюсь, випадково
на видовище дурості світу
і мені хочеться абиноватися
на нього.

Я вірю

Я вірю,
що вільна людина
сильніша
за озброєну.

Вірування

Любов –
самотня самотність,
мене дратує
солідарність самолюбців –
союз стерильності.

Землетрус

У такій аморальній боротьбі
нашого світу,
критерієм стане землетрус.

Дефініція

Навіщо вивчати стільки літер,
коли нам достатньо цифр
в цій зростаючій
ринковій економіці?

Дефініція

Смерть – вищий
доказ інтелекту
життя.

Прогрес

У нас все на очах,
але ми не насолоджуємось
абсолютно нічим.

Краплі крові

Я поранив верхню губу
об стебло трави
яке готувалось до насіння.

Знаки

Стеблини трави,
ономатопея
могил!

Колесо

Я відчуваю себе недосконалим,
винуватим колесом,
яке, щоб бути визнаним,
не має права на відпочинок ніколи.

З румунської переклав
Михайло Гафія ТРАЙСТА

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 307)

3.

Раз таке рішення взяте, Микола Іванишин подумав поїхати якнайшвидше. Мав він чемодан, куплений, коли їхав до партійної школи, правда, картонний, але дуже місткий. Він склав у нього білизну, шапку, вовняний шарф, три сорочки, куртку, підшиту хутром, бо не знати на скільки часу їде, а зверху, щоб не зім'явся, поклав свій «святковий» костюм, і таки наступного ранку поїхав автобусом до Сучави, здав чемодан у камеру зберігання іцканського вокзалу, виписав з ощадної каси дві тисячі леїв, купив на наступний вечір квиток на швидкий поїзд Сучава-Бухарест і післяобіднім автобусом повернувся додому.

Перш за все він взявся за найважче: переконати свою маму, що зібрався в дорогу, бо мусить шукати собі роботу. Стара мати почала плакати, не розуміла, чому її син не шукає роботи десь ближче, де найнялися, як чула вона, й інші златняни, а вирішив їхати бозна-куди. Невже в нього стільки ворогів, що він змушений покидати рідні місця і тікати у світ за очі? Ворогів він хай не боїться – вона щодня молиться Богу, і Спаситель хоронитиме його від ворогів і дасть їм інші клопоти.

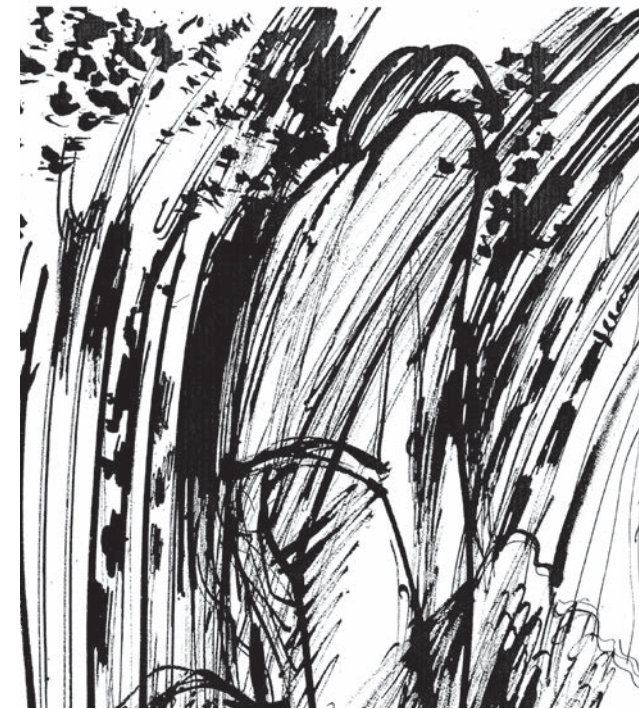
Ледве-ледве зацитькав і заспокоїв він свою маму, обіцяючи, що приїжджатиме часто, що посилятиме її грошей, ось і тепер залишає їй тисячу леїв. А зараз він піде до Вероніки й попросить, щоб вона частіше відвідувала свою тітку, а Георгія попросить, щоб привіз їй два сажні дров – на це дасть йому належну суму грошей; теж Георгій порубає й поколе їй ті дрова, хай мати не журяться. А він писатиме їй про все: як доїхав, як влаштувався, як вдалося йому там прижитись, а Вероніка читатиме їй ті листи (стара була неграмотною).

– І прошу вас, мамо, не плачте. Хіба не ви мене вчили, що людина не повинна згорблюватись перед турботами та труднощами, а боротись зі злиднями? А мене, будьте певна, ніщо не перегне!

Наступного дня Микола Іванишин поїхав до Сучави післяобіднім автобусом – у ту пору менше людей їздять, а в нього нема жодної охоти розмовляти з кимось.

Доїхавши до міста, він провів післяобіддя на лавці в центральному парку. Сотав та пересотував докучливі думки. Подумав навіть піти в кіно, але не був певний, що вистачить у нього на це терпіння, бо надто гризла йому душу теперішня його ситуація, в тому розумінні, що він і гадки не мав потрапити коли-небудь у таке становище, що доживе до того дня, коли зрадять його найближчі особи, друзі, партія. Може здатися комусь перебільшенням називати це зрадою, тоді можна вважати, що всі покинули його, хоч зрештою воно те саме. Невже правда те, що йому закидають? Що він ніби впертий, не виконує вказівки партії, що не мислить перспективно, іншими словами, що не розуміє сучасну політику Румунської Робітничої Партії? І хіба він справді не повністю зрозумів, що політика партії в майбутньому, – як підкреслював Павел Пожого на загальних зборах, – це щасливе життя людини, її добробут? Та ж він постійно тільки за це й боровся! Для здобуття людського добробуту покладав він всі свої зусилля! І нехай ніхто не пробує переконати його, що «область», Цуркану, Пожого й інші знають краще й точніше, ніж він, що саме потрібно златнянам для їхнього добробуту! І тепер, і в майбутньому! Ні в якому разі їм не потрібне те добро, яке бачили декотрі з них у Серільої! Зрештою, він був певний, що саме через відверто висловлене у зв'язку з цим переконання був він так суворо покараний. Але Микола Іванишин надіявся, ба таки твердо вірив, що до кінця всі визнають його правоту. Тільки тоді повернеться в рідну Златну. І хай всі знають, що обов'язково повернеться! Варта буде йому тоді порадуватися перемогою своїх ідей! А коли то буде?... Хтозна. Але буде!

Уже смеркало, коли Микола Іванишин дійшов пішки з Сучави до Іцкан. Перекусив щось у вокзальному буфеті, випив стопку «білої горілки», хоч через каламутний душевний стан йому не дуже їлося. Потім

Мал. Василя СОКОЛЮКА

взяв свій чемодан із камери зберігання і вийшов на перон. Тут ждав на нього неприємний сюрприз: у кінці перону він побачив Савету Тріфан, секретаря районного партійного комітету й одночасно голову районного СДЖР¹. Вона сиділа на лавці з невеликою сумкою поряд – невже жде вона той самий поїзд, що й він? Мабуть, бо в тій годині іншого нема. Зналися вони з різних партійних засідань та зборів, а то приходила вона кілька разів у Златну до своїх «есдежеристок». Прискіплива баба. Миколі Іванишину не хотілося розмовляти з ніким та слухати якісь банальні слова співчуття або товариську критику і тому прикинувся, що не помітив її, поміняв чемодан з однієї руки в другу і, ніби задивившись на вокзальний годинник, крутнувся й подався в протилежний кінець перону. Він не був певний – замітила вона його чи ні? Надіявся, що ні.

Але йому не пощастило. Товаришка Савета піднялася з лавки й попрямувала до нього.

– Добрий вечір! – натиснула вона на слова з певним докором. – Що робите, товаришу Іванишин?

– Добрий вечір, – відповів він холодно. – А що мені робити? Ади, їду в екскурсію...

– Ух, браво! – засміялася вона силувано. – Одні працюють, а інші розважаються... Мене теж кортить погуляти, але ось, їду до Верешт на засідання з тамтешніми жінками.

– Та ввечері?

– Атож. Увечері, бо товаришки жінки ціліснікий день у полі.

– То правда, що в полі тепер багато роботи.

– Ось бачите? А в них колективне господарство свіже, недавно засноване, і тому існують ще якісь дрібні труднощі. Як буває на всякому початку, ні?

У відповідь Микола Іванишин промовчав, але після короткої паузи активістка перейшла на інше:

– Мені дуже жаль, що таке сталося там, у вас...

Іванишин не знав, що саме має вона на увазі: смерть Павела Пожого, викинення його з партії, а чи, може, і одне, й інше?

– Бідний товариш Пожого!.. – повела далі есдежеристка. – Яке нещастя! Яка втрата! Така людина... Але я тієї думки, що він не мав загинути, якби не той скандал, тобто, якби у Златні заснувалося колективне господарство. І воно таки мало заснуватись, якби не були ви проти. Як голові сільради, а головню як секретареві сільського комітету партії вам треба було...

Микола Іванишин спалахнув гнівом. Він не терпів, щоб до нього так зверталися, а головню, щоб його прямо звинувачували у смерті Павела Пожого. Заговорив різко, люто, але не підвищуючи голосу:

– Слухайте, товаришко Тріфан! Чому «район» та «область» вважають, що я проти соціалістичного перетворення сільського господарства, проти колективізації? Я...

– Та ж всім видно було...

– Хвилинку. Павела мені дуже шкода. Він був моїм приятелем. Принаймні, я так гадав... А його смерть не має нічого спільного з дискусіями та суперечками, які пролунали на загальних зборах, а з чимось іншим, про що слідчі органи, я певний, донесли до відома як районного, так і обласного партійних комітетів...

– Так, але...

– Підождіть ще трохи, щоб роз'яснити певне питання, якщо вже взяли ми розмовляти про такі проблеми не деінде, а на вокзальному пероні... Мене ніхто не переконає, ні «район», ні «область», що там знають краще ситуацію Златни, ніж знаю я! Я там народився, там виріс і – головне! – бажаю добра своїм односельчанам!

– І вважаєте, що ми ні?

– Підождіть ще хвилику, товаришко Савето, бо не знаєте до чого я веду.

(Продовження на 34 с.)

¹ СДЖР – Союз демократичних жінок Румунії. (К. Ір.).

СВЯТО IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 33 с.)

Якийсь час я теж був переконаний, що настав момент і для Златни, щоб її селяни об'єднали свої землі і працювали колективно. Але мусите признати, що кожне село має свій вигідний момент, бо не всі села однакові, не так? Одне багатше, інше бідніше, в одних землі більше, ніж у інших, у одних та земля родюча, в інших не дуже, в одних селах землероби переконані, в інших менше або зовсім. Бо якби не мало кожне село свій вигідний момент, тобто зрілі умови для заснування колективного господарства, наша партія сказала би: годі! Від завтра по всіх селах Румунії негайно заснувати колективні сільгоспи! І мали заснувати, якщо так велить партія. Але партія зрозуміла, що з того не вийшло б хороше діло, бо селянинові треба спершу роз'яснити, що і як, переконати.

— Ну, нарешті ви торкнулися болючого місця! А тепер я питаю: а ваші златняни переконані? І хто повинен був переконувати їх? На це, що скажете?

— Ось в чому річ! Знаючи златнян як хороших господарів, роботящих, які люблять землю, але одночасно й упертих та причепливих, я подумав, що переконаю їх записатися в колективне господарство лише, якщо вони побачать власними очима успішний колгосп, де селяни зажили заможним життям. Ви, напевне, чули, як поступив я в цій справі. Повірів я, дурень, що пишуть газети, і, після того, як товариш перший секретар Цуркану дав розпорядження, щоб дали нам автобус, посадив я в нього сорок златнян, а саме — найкращих господарів, найбільш упертих та затятих противників колгоспу, і разом з Павлом Пожогою повезли їх у Добруджу, до розхваленого колективного господарства «Нова путь» у Серільої. З газет довідався я, що там найвищі погектарні врожаї і ще нечуваний зоотехнічний сектор, де від кожної корови надоюють за рік не знати скільки тисяч літрів молока! І що ми там побачили? Нічого з того, що розхвалювали газети, а переконалися, що там — розкрадання, обман, бідність! Щоправда, в Серільої прийняли нас по-панськи, ніби прибули

ми на весілля: розкішні столи, горілка та вино текли рікою, прослухали ми звіт про їхні надзвичайні результати. Але звіт, як виявилось, — суцільна брехня. Бо я теж із Златни, тобто впертий, схильний підозрівати, і не вірю, доки не побачу власними очима. І до кінця я таки намацав правду. А правда далеко не та, яку представляв нам серільойський голова колективного господарства, їхній бухгалтер та бригадири. Встав я, значить, з-за столу, коли решта їли-пили, й пішов у зоотехнічний сектор, де перш за все побачив кілька десят худих корів, шкіра та кості, які ледве держалися на ногах. Звідки тисячі літрів молока?! З'ясував це питання їхній передовик, «стахановець»² Йон Барба. Він пояснив мені в чому полягає «хитрість» зоотехнічних успіхів, а саме, все — одна брехня! Щодо високих врожаїв, те ж саме, тобто теж брехня. Зазирнув я і в їхні реєстри. Щоб одержати «високі» врожаї, про які звітують вищим органам і газетам, вони зареєстрували менше на кілька сот гектарів орної землі. Ви розумієте, товаришко Савето, у чому полягає хитрість? Скажім, що те колективне господарство має 4.000 гектарів, а записали лише 3.200 гектарів. І тоді, дійсно, врожаї здаються високими з 3.200 гектарів. Але в дійсності ті врожаї не з 3.200 гектарів, а з чотирьох тисяч! Розумієте? Ну, й інші брехні та крадіжки. А селяни з Серільою коротають свій вік у злиднях. І ви гадаєте, що після побаченого в серільойському колгоспі міг я вести своїх златнян до такого?! Нізащо в світі! Втім, про все це й обширніше написав я в обласний комітет партії, котрий дав нам автобус, а також написав і вам у «район».

— І бачите, що з того вийшло?.. — іронічно усмінулася Савета Тріфан. — А тепер їдете в екскурсію...

Микола Іванишин збирався відповісти так, щоб їй відхотілося іронізувати і жартувати, але саме тоді прибув поїзд і зупинився перед пероном. На всіх вагонах висіли таблиці з написом: «Сучава-Бухарест», а він шукав поглядом вагон першого класу, а коли побачив, взяв свій чемодан і кинув холодно через плече:

— До побачення!

Замість того, щоб відповісти на прощання, есдежеристка прокоментувала глузливо:

— О, їдемо в екскурсію вагоном першого класу...

(Далі буде)

² стахановець — назва походить від радянського шахтаря Алексея Григоровича Стаханова, який в ніч з 30 на 31 серпня 1935 року перевиконав виробничий план поверх сім разів, видобуваючи 102 тонни вугілля у порівнянні 14 тоннам, скільки була тоді звичайна норма. В Румунії метод «стахановських змагань» на одержання звання «передовика праці» був введений у 1951 році Рішенням ЦК Румунської Робітничої Партії. (К. Ір., за Вікіпедією).

Дмитро ГОЛДИШ

ПОЛЯНСЬКІ БУВАЛЬЩИНИ*

Опришок із Говерли-Камінчаного

Давно на полонині попри уці (вівці), рогову маржину (рогату худобу) літовалися і свині, які пасли траву та й давалоїмса і жинтиці ізпид стаї (отари).

І одного разу, як учарі подоїли уці, обідали і приготувалися їти із уцями вид обід, уздріли одну свиню, вимащену муков милайнов, і говорять сі, што гия їмати гадку, де свиня нашла муку.

Пантровали (слідкували), а на другий полуденок знову свиня мукичана, і нікому шкоду не зробила. Та й договорилися, аби струнгар не спустив очі із свині та й аби їм рюк (розказав), де ходит свиня у муку?

А як струнгар скапав (втратив, загубив) свиню з очей, свиня знову мукичана прийшла. А видки?

Аби са не вадили (турбувалися) знов із тим, видки приходит свиня мукичана, узяв струнгар одну нитку зав'язав свині до ноги та й собі до руки та й їдет за свинев, куда і она. Ходит до свині приязан аж до перед полудня, раз свиня 'го привела уперед одного берда, а у берді було таке, як двері. І свиня заходить туда, у бердо-печеру, і овин за нев. Заходячи у печеру за свинев, спудивса, хотів тікати назад, але не завстиг, бо був приязан.

Там уздрів одного чоловіка, старого, із бородов дов земні, а брови 'му були підбиті на трісках. І чоловік почав 'му казати:

— Не буйса мене, я тобі нич не зроблю.

І як са мало утихомирив учар, видячи якого усякого є там, у печері, почав звідати старенького, што є із ним, яке таке чудо?

Визвідав старий за струнгара, за всіх учарів, та не познавав нікого, і почав казати:

— Давно-давно нас було дванадцять опришків-забожених, і ми опришкували, вид богачів ми забирали, бідним давали. Та уже всі повмирали, лиш уставса я їмати гадку за се місто доти, доки не прийдет один легінь-близнюк із фамілії Броднеїв та й 'ня не замінит (бо кажетса, што се одна із перших

фамілій, котрі прийшли у Поляни). А тепер їди назад і нікому не викажи, бо бет лихо ізо мнов вадь із тобов.

Прийшов струнгар під стаю задуманий тим, што видів і чув, і зажурений, што забаривса і не вигнав уці у струнгу — і што бут тепер казати ватаг і учарі?

Як прийшоу під стаю, так і було, почав са ватаг вадити із ним, де сидів тулько, а уці у струнгу не вигнав. А легінчик почав рувти (плакати, ревіти) та й рувти. І далі кажет старший учар:

— Дайте покуй дитині, може штос гостило.

Давня ноша у Полянах

І заяли 'го їсти, а як поїв, узяв 'го старший учар із ним із уцями, бо іго була решта.

І сидячи із уцями доти 'го звідав, де був і чо рув, поки бідне виказало што гостило і што 'му казав старенький із бородов.

Пушли учарі шукати опришка і печеру. Шукали, шукали і не находили, але найшли викопану у горі одну кирницю, за котру ні оден з их, хоча який був за старий, не знав.

А печера і опришок, казали старі люди, што є у Камінчаному-Говерлі на полонинах Кривлянских (Репедя). А сонце рано, коли ізходило, перший раз світило в оконці до опришків.

Записано у 2018 р.
від Голдіша Василя (81 рік)

* Збережена місцева говірка села Русь-Поляни

Дитяча сторінка

Анатолій ГРИГОРУК

ВІДРО ВОДИ

(Оповідання)

В одному невеличкому карпатському селі жив хлопчик Яць. Його вулиця лежала на крутосхилі гори й через те називалася Верховинною.

Яць любив свою вулицю. Влітку од густих диких вишняків та бузини тут у найспекотніші дні стояла рятівна прохолода. А як заходила зима й випадав перший сніг, сюди з навколишніх кутків села щодня збігалася галаслива дітлашня попускатися на санчатах. Одне слово, для Яця це була найкраща вулиця у світі.

Тільки одне й дошкуляло верховинцям: їм доводилось далеко ходити по воду. Адже криниця була аж під горою, на краю долини.

Якось уранці Яць вибіг із хати за ворота. Знічев'я похльоскав прутиком по калюжі, яка ще не висохла після вчорашнього дощу. Далі постинав уздовж огорожі вершки кропиви та жовті суцвіття чистотілу. Він хотів іще подразнити рябого бичка Муню, що, припнутий до кілка, куняв на спориші. Але в цю мить побачив, як із долини дивиться млявим дрібненьким кроком баба Стефка, що самотою жила від них через дві хати.

Баба була сухенька, згорблена, з густо вкритим зморшками обличчям. Спираючись на ціпок і важко хекаючи, вона несла відро з водою.

Яць був сердитий на бабу Стефку, бо вчора увечері вона насварила його. Насварила за те, що він, не знаючи, як розважитись, ганявся за її півнем. А півень, не обираючи дороги, стрімголов тікав од нього через кущі смородини й рясно губив пір'я. Отож коли баба порівнялася з

Яцем, він, пам'ятаючи вчорашню образу, вхопив із землі засохлий на сонці рудий плячик, що його лишив по собі бичок Муня, і вкинув у відро з водою.

— А бий тебе морока! — аж застогнала баба Стефка. — Що ж це за напасть така!

Вона випустила відро з рук, похилилась на ціпок і від пекучої образи та відчаю беззвучно заплакала.

Яць збагнув, що цього разу вкоїв щось геть осоружне й невивачливе, і хотів дати драла. Але почув владний татів голос:

— Яцьку! А ходи-но сюди!

Виявляється, тато саме вийшов на вулицю і все те бачив.

— Ти що ж оце, розбишако, робиш? — з притиском запитав тато, коли Яць з острахом підступив до нього. Він ухопив Яця за комір і трусонув з такою силою, що здавалося, в того на сорочині повідлітають усі гудзики.

— Бабуня ледь по світу ходить. Відро те тягає з останньої сили. А ти, замість того, щоб допомогти, он що витворяєш! Ну, стривай же!..

Тато ще раз трусонув Яця і, повернувшись до баби Стефки, сказав:

— Ви вже вибачайте, тітко Стефаніє. Диму в голові у хлопця ще багато. А води ми зараз натягаємо вам повну діжку...

~~~~~

Тричі Яць ходив з татом у долину до криниці і, висолопивши язика, приносив по півдйнички води. За третім разом він вмивався рясним потом і ледве дивав ногами. Але тепер уже добре уявляв собі, як то було нести важке відро старій, немічній бабі Стефці.

Дитяча сторінка

Галина КИРПА

БУДИНОК СТАРИЙ, ЯК СВІТ

(Оповідання)

Ось — наш старий будинок. У ньому давно ніхто не живе. Тепер він править нам сховком для дров, санчат, лижв та велосипедів. А ще він нагадує музей старовинних речей. При сволюку на міцному гаку висить вербова колиска. Колись вона вигоїдала мені мою маму. В кутку стоїть прядка, на якій бабуса пряла замолоду пряжу. Тепер ту прядку вподобали павуки, й коли бабуса знов захоче за неї сісти, їй доведеться переселити кудись цілу павучу родину. А павуки, щоб ви знали, ненавидять всілякі переселення. Оцей старий дім для них — просто рай. Вони тут, знай, безугаву снують тонюсіньке прядиво, що ми називаємо павутиною. Без того павуки аж ніяк не вміють жити — плетуть собі з павутини гамаки, перини та ковдри. Впораються з роботою та й залазять уночі в гамаки, підмощують під бік перини і вкриваються ковдрами з головою.

Ось загляньте до будинку вдосвіта — не побачите жодної павучої голови! Усі під ковдрами!

Уранці бабуса йде до старого будинку по дрова. Я — хвостиком за нею.

— Скільки йому років? — питаю я.

— О, він старий, як світ, — каже бабуса.

— Старший за вас?

— Удвічі.

— А чого ж ви його не валяєте?

Бабуса усміхається:

— А де ж тоді павучки вкриватимуться з головою? Твоя мама навряд чи пустить їх до нового дому.

А ні, не пустить. Це вже я напевно знаю. Та ще цілою родиною!

— Егей, сплюхи! Прокидайтесь! — гукаю я.

Але павуки не прокидаються. Вони нічого не чують. Мабуть, страшенно втомилися, поки обснували свій куток, і тепер у них тиха година. Ну й хай.

Бабуса бере оберемок дров, несе їх надвір, а я причиняю за нею двері. Але не зовсім — лишаю вузьку шпарину. А що як комусь із павучків заманеться вибігти прогулятися? Нехай вибігають, нехай гуляють, нехай побачать знадвору будинок, де можна так затишно жити, спати досхочу й укриватися з головою.

Вчимося говорити правильно

А чи знаєте ви?

Українські коти нявкають, а не мявкають. Свині рохкають, а не хрюкають, а поросята кувікають. Гуси не гоготять, а гелготять, гегають чи джеркотять. Крякають по-українськи ворони, а ще вони і каркають: *Тобі зозуля навесні кувала щастя, а мені вороння крякало сумне...* А качки не крякають, вони кахкають. Курки кудкудакають. По-українськи соловейко тьохкає, а сороки скрекотять. Горобці цвірінькають, жайворонки, ластівки, щиглі щебечуть. Їжак чмихає. Коні іржуть. Жаби квакають і кумкають. Великі собаки гавкають, а цуценята дзявкають (як і лисиці)...

Дитяча сторінка

Іван ЛЕВЧЕНКО

ЗА ЩАСТЯМ

(Казка)

Може, чули й ви про нього:
Жив на світі чоловік,
Як церковна миша, вбогий.
Літ під тридцять був на вік.

Хліб з водою. Часом – з квасом.
Чи з обідом. А чи без.
Де воно – моє те щастя? –
Все запитував себе.

Якось рушив у дорогу
Невгамовний чоловік.
– Запитаю, каже, в Бога:
Може, зна про щастя він?

Остогидло, каже, кляте –
В злиднях це життя моє.
Маю щастя наптити,
Бо напевне ж воно є!

Тільки в ліс зайшов – до нього
Вовк: – Куди зібрався ти?
– Вовче, я іду до Бога:
Хочу щастя віднайти.

– Справа це богоугодна, –
Вовк на те. – Як будеш там,
Скільки ж ще мені голодним
Бути – в Бога запитай.

Чоловік кивнув. І далі –
Через ліс, через гаї...
І дійшов у небувалі
І небачені краї.

Море в хвилях. Він на берег.
А від моря – трохи вбік –

Золотий піднісся терем.
Здивувався чоловік.

У вікні красуня сяє:
Щось на п'яльцях вишива...
– Ти куди ідеш? – питає.
– Хочу в Бога побувати.

Та про щастя хочу в нього
Запитати: де ж воно?
– І спитай про мене в Бога,
Бо одна живу давно.

А хотілось, що лукавить:
Вже й побратись. Та й дітей
Народити. – Добра справа, –
Він киває їй на те.

– Запитаю неодмінно.
І прямує далі знов.

Бачить: сохне яворина.
Він до неї підійшов.

Бідна – листячком тріпоче:
Сохне листя й опада.
Каже: – Дуже жити хочу.
Й хтозна – звідки ця біда:

Засихаю – смерть вже чую...
І їй мовить чоловік:

– Я до Господа прямую:
Може, зна про щастя він?

– Запитай, будь ласка, в нього:
Як не згинуть мені?

Він кивнув... І раптом – Бога
Запримітив вдалині.

За пустелею – край світу.
Стрівсь він з Богом. Все повів.
Бог сказав йому привітно,
Щоб не бідкався чоловік.

Поспішає хай в дорогу:
Стріне щастя у путі.
Чоловік вклонився Богу
І – за щастям полетів.

Прошмигнув повз яворину.
Та: – Стривай! Куди ти так?
– Я невдовзі щастя стріну!
– А про мене запитав?

– Ну, звичайно. Бог повідав:
Там, де корінь, скарб лежить.
Як його дістати звідти –
Яворина буде жить.

– Та куди ж ти?
– Бігти маю,
Щоб нарешті щастя стрів.
...Берег моря. Терем сяє.
І – красуня на поріг.

Він повз неї: – Вибач, діво!
Поспішаю, бо ось-ось
Стріну щастя... – То, можливо,
Бог сказав про мене щось?

– Вийдеш заміж – неодмінно,
Як сьогодні в замку цім
Ти прибульця знов зустрінеш.
І щаслива будеш з ним.

Але вибач! Я – за щастям
Маю бігти. І чимдуж!
... Ось і ліс. І вовк ікластий:
– Повернись? А я все жду!

– Вибач, вовче сірошкурий,
Маю бігти. Бог тобі ж
Мовив: – Стрінеш цього дурня,
Неодмінно його з'їж!

... Так буває: ми світами
Все – за щастям за своїм.
А воно під боком – з нами.
Зри у корінь: скарб – під ним.

Гав ловитимеш – природно
Щастя не наздоженеш.
Будеш дурнем – вовк голодний
З'їсть і оком не мигне.

Дитяча сторінка

Ірина МОЙСЕЙ

БУЛИ У ГАНУСИ ДУЖЕ ЛЮТІ ГУСИ

(Оповідання)

Хто не знає веселу дитячу пісеньку: «Жили у бабусі два веселі гусі...» тільки у Ганусиної бабусі їх було не два, а цілих два десятки, і не білі та сірі, як у пісеньці, а жовті і пухнасті. Принаймні жовтими і пухнастими вони були спочатку, коли тільки Ганусю привезли батьки в село.

Радощам Ганусі не було меж – цілісіньке літо вона проведе у бабусі й дідуся. Хоч ще зовсім маленька, але вже добре знає, що тут справжній рай. Чи, краще сказати, маленьке королівство, де вона буде принцесою, а бабуся і дідусь будуть їй в усьому догоджати.

З перших днів Гануся ознайомилася зі всім господарством. Вона дуже любила тварин. Любила і корову Зірку, і двох кізочок Маньку і Дуську, любила пса Бровка і kota Ваську, півня і курей, одним словом – всіх. Та найбільше до душі їй припав табунець гусенят. Може, тому, що бабуся купила їх на ярмарку, і в них не було мамин-гуски. От у курчат, наприклад, є мама-квочка, а гусенята самі-саменькі, нема кому ні пригорнути, ні розуму навчити. Тож і вирішила Гануся взяти їх під свою опіку і, так би мовити, зайнятися їх вихованням.

Кожного ранку, погодувавши гусенят, Гануся із бабусею гнали їх до ставка купатися. Точніше, гнала їх Гануся, бо бабуся з прутиком у руці повільно ступала позаду, а внучка, розвівши руки в сторони, дзвінко «гуляла» і підганяла своїх підопічних, які, ніби повторюючи рухи свого командира, широко розвівши крильця, галасливо бігли вулицею, та так лопотіли лапками, що аж курява здіймалась. А потім гусенят залишали на пасовиську біля ставка. Увечері все повторювалось, тільки в зворотньому напрямку – від ставка додому.

Добре годовані бабусею, викупані і напашені, двічі на день треновані Ганусею, гусенята швидко підростали. Згодом вони почали перетворюватися на гусей, як у тій відомій пісеньці, одні – білі, другі – сірі. Були і треті – біло-сірі, чи навпаки, для Ганусі це не мало значення, головне, що її підопічні з кожним днем бігають все швидше і ростуть так, що ось-ось доженуть зростом її саму. А ще дівчинку тішило, що гуси розпізнають її голос; лиш зачують здалека її дзвінке «Гулі-гулі!», відзиваються голосним гел'ганням і вже шикуються в стрій на березі ставочка.

Сусіди, які виходили на пасовисько, – хто за своїми гусьми, хто за качками чи телятком, – весело спостерігали за сценою і жартували: «Швидше, Ганусечко, твоя команда вже вишикувалась і готова до вечірнього тренування!»

Та скоро всім стало не до сміху. Чому так змінилась поведінка гусей – ніхто не знав. Можливо вони й справді вірили, що Гануся їх мама і тепер, коли вони підрости і, мабуть, почали вважати себе дорослими, вирішили, що охороняти Ганусю – то їх родинний обов'язок.

Коли Ганусі не було поряд, вони були гуси, як гуси. Лиш з'являлась дівчинка, гуси ставали лютими і безжальними. Витягуючи довгі шиї, вони сердито шипіли і кидалися всією зграєю на кожного, хто посмів наблизитися до Ганусі. Бувало, діставалось і телятам, і коровам, а що вже говорити про людей. Коли Гануся зі своєю командою йшла вулицею, всі зустрічні переходили на другий бік, а то й старались зайти в найближче подвір'я і, зачинивши хвіртку, вже звідти жартували: «Оце так охорона! І президент позаздрив би!» Гануся сміялася, а гуси, схоже, жартів не розуміли, люто зиркали і шипіли на жартівника.

Та літо минуло. Приїхали мама з татом і забрали Ганусю – їй пора в садочок. Гуси, втративши свого командира, посмирніли. Ніхто їх більше не гонив вулицею, самі ходили до ставка, самі поверталися додому. Лиш подеколи сусіди усміхалися, коли чули, як бабуся свариться: «Ну чекайте, чекайте, лайдаки! От приїде Гануся, я їй все розкажу», – лякала вона гусей, а ті у відповідь голосно гел'гали, мабуть, допитувались: «Коли, коли ж вона приїде?»

Видання Союзу українців Румунії за 2019 рік

